

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Politologica XV (2015)

ISSN 2081–3333

Dariusz Stolicki

Centrum Badań Ilościowych nad Polityką

Uniwersytet Jagielloński

Wewnątrzpartyjne konflikty w głosowaniach sejmowych w PO i PiS w latach 2001–2014

Większość badań, opracowań i analiz poświęconych polskiej scenie politycznej traktuje partie polityczne i ich reprezentacje parlamentarne jako twory – przynajmniej od strony zewnętrznej – monolityczne, w których konflikty wewnątrzpartyjne nie ujawniają się na forach rywalizacji międzypartyjnej. Podobne założenie odzwierciedlają akty normatywne, przede wszystkim regulaminy Sejmu („Uchwała Sejmu...” 1992) i Senatu („Uchwała Senatu...” 1990). Jest ono założeniem racjonalnym zarówno z perspektywy normatywnej – jeżeli partie mają zasadnicze znaczenie w transmisji preferencji między elektoratem a rządem, to wyborcy muszą być w stanie traktować je jako ciała działające zbiorowo (Katz 1986: 40, Laver, Shepsle 1996: 24–25; szerzej problematykę związku między teoretycznym modelem rządów partii a dyscypliną partyjną poruszają: Bowler, Farrell, Katz (red.) 1999) – jak i empirycznej: dotychczasowe badania pokazują, iż główne partie parlamentarne osiągają rzeczywiście bardzo wysoką spójność i w ponad połowie głosowań są jednomyślne (zob. m.in. Słomczyński, Poznański, Harańczyk, Sokołowski 2008: 201–236). Niemniej jednak od czasu do czasu w każdym klubie parlamentarnym zdarzają się głosowania, w których ujawniają się rozbieżności wewnętrzne. Celem poniższego artykułu jest analiza takich przypadków w dwóch największych ugrupowaniach na współczesnej polskiej scenie politycznej, tj. w Platformie Obywatelskiej oraz Prawie i Sprawiedliwości.

Kryterium rozróżnienia głosowań konfliktowych i niekonfliktowych, które będzie wykorzystywane w tym artykule, jest poziom spójności (*unity*) klubu parlamentarnego partii. Mianem spójności ugrupowania w nauce określa się obserwowaną zgodność zachowań jego członków¹ – w tym przypadku zgodność głosów oddawanych przez posłów należących do klubu parlamentarnego – bez względu na to, czy wynika ona ze zgodności preferencji, czy też z wymuszonej dyscypliny (zob.

¹ Takie pojęcie spójności wprowadza i definiuje E. Ozbudun, aczkolwiek używa on określenia *cohesion*, a nie *unity* (Ozbudun 1970). Większość współczesnych autorów przyjęła jednak termin *unity*, *cohesion* rezerwując dla szczególnej formy spójności, jaka wynika ze zgodności preferencji (Zob. Hazan 2003: 1–11.)

np. Sieberer 2006: 151). Ponieważ definicja ta ma charakter czysto behawioralny i nie wymaga badania subiektywnych motywacji członków ugrupowania działających w określony sposób, jest ona łatwa do operacjonalizacji i stosowania w badaniach ilościowych.

Dotychczasowe badania nad spójnością ugrupowań parlamentarnych koncentrowały się na trzech grupach czynników wpływających na spójność: instytucjonalnych (system wyborczy, system rządów, rozwiązania proceduralne i regulaminowe) (zob. np. Carey 2007: 92–107, Owens 2004: 21–26, Sieberer 2006), wewnątrzpartyjnych (mechanizmy dyscypliny partyjnej, typ przywództwa, spójność ideologiczna, wewnętrzny podział pracy) (zob. m.in. Andeweg, Thomassen 2011: 655–672, Owens 2004: 26–27, Depauw 2003: 130–146) oraz – w mniejszym stopniu – indywidualnych (wyjaśniających zachowania poszczególnych deputowanych, a tylko pośrednio ugrupowania jako całości) (zob. np.: Tavits 2009: 793–815, Becher, Sieberer 2008: 293–304).

Niniejszy artykuł odnosi się – aczkolwiek tylko w ograniczonym zakresie – do hipotez formułowanych w cytowanych opracowaniach, ale koncentruje się na innym aspekcie problemu. Jego celem jest wskazanie, w jakich kategoriach głosowań najczęściej występuje zjawisko załamania się spójności partii, a także próba wprowadzenia bardziej ogólnej kategoryzacji przyczyn tego zjawiska. Dotychczas tego typu badania dla Sejmu nie były podejmowane. Traktuje problem przede wszystkim w sposób opisowy. Nie jest więc celem autora kompleksowe wyjaśnienie zjawiska głosowań niespójnych w polskich partiach parlamentarnych. Wynika to z faktu, iż satysfakcjonujące badanie przyczyn omawianego zjawiska nie jest możliwe w oderwaniu od szerszego problemu wskazania czynników kształtujących spójność ugrupowań w ogólności, który jednak znacznie wykracza poza zakres tematyki artykułu. Celem autora jest usystematyzowanie zebranych faktów i próba wyprowadzenia z nich – na drodze indukcji – pewnych bardziej ogólnych prawidłowości. Autor jest świadomy wszystkich problemów związanych z indukcją reguł jako metodą wnioskowania naukowego (zob. ogólnie Popper: 1989), ale eksploracyjny charakter prowadzonych badań uzasadnia jej zastosowanie w tym przypadku (w kwestii stosowania wnioskowania indukcyjnego w badaniach eksploracyjnych, zob. m.in. Stebbins 2001: 24–28).

Oczywiście oznacza to, iż wskazane prawidłowości należy traktować wyłącznie jako hipotezy, wymagające dopiero koroboracji.

Spójność PO i PiS w latach 2001–2014 – ujęcie zbiorcze

Przedmiotem badania są wszystkie głosowania parlamentarne od początku IV kadencji Sejmu (19.10.2001 r.) do końca 71. posiedzenia Sejmu VII kadencji (11.07.2014 r.), z wyjątkiem dwóch bardzo nielicznych grup: głosowań przeprowadzanych w trybie wyboru z listy (jak np. wybór marszałka Sejmu), których co do zasady nie da się sprowadzić do klasycznego trójwartościowego wyboru: za – przeciw – wstrzymanie się (przez co nie można do ich analizy zastosować tych samych

wskaźników spójności), oraz głosowań, które odbywały się techniką liczenia głosów przez sekretarzy (mają one miejsce wyłącznie w przypadku awarii systemu głosowania elektronicznego i nie rejestruje się dla nich imiennych wyników głosowania)². Po eliminacji wymienionych grup zbiór danych liczy 29 050 głosowań (z czego ponad 45% przypada na IV kadencję, a więc lata 2001–2005). Zaznaczyć też trzeba, że 3668 głosowań z tej liczby to głosowania, w których cały Sejm był jednomyślny, a więc trudno mówić o istnieniu jakiegokolwiek konfliktu politycznego. Podkreślić wypada, iż zbiór danych jest wyjątkowo liczny jak na badania nad spójnością, a to w związku z faktem, iż w Sejmie nie istnieje typowy dla parlamentów zachodnich podział na głosowania rejestrowane (*roll call votes*) i zwykłe (Owens 2004: 15–16, Middlebrook 2003: 42–67). Praktycznie wszystkie głosowania przeprowadzane są przy użyciu systemu elektronicznego, który automatycznie rejestruje imienne wyniki (niezbędne dla analizy spójności)³.

Wykorzystywany w niniejszym artykule wskaźnik spójności to *agreement index* zaproponowany w 2004 r. przez brytyjskiego badacza Simona Hixa (Hix 2004: 194–223). Wyraża się on następującym wzorem:

$$AI = \frac{\max(y,n,a) - \frac{1}{2}(y+n+a - \max(y,n,a))}{y+n+a},$$

gdzie y , n i a to odpowiednio liczby głosujących za, głosujących przeciw i wstrzymujących się członków ugrupowania. Wskaźnik ten jest uogólnioną wersją pierwszego liczbowego wskaźnika spójności, zaproponowanego w 1925 r. przez Stuarta Rice'a (Rice 1925: 60–72, zob. szerzej Rice 1928: rozdz. XV), jednak w przeciwieństwie do niego uwzględnia również głosy wstrzymujące się. Ma on szereg pożądanych właściwości matematycznych, które istotnie ułatwiają posługiwanie się nim: przyjmuje wyłącznie wartości rzeczywiste w zamkniętym przedziale od 0 (ugrupowanie podzielone na trzy równe frakcje) do 1 (jednomyślność), a ponadto zależy liniowo od liczby członków głosujących niezgodnie ze stanowiskiem większości (d), zgodnie ze wzorem

$$AI = 1 - \frac{3}{2}d$$

(Słomczyński et al. 2008: 204)⁴. Za wyborem omawianego wskaźnika przemawia również powszechność jego stosowania we współczesnych badaniach spójno-

² Zob. art. 188 ust. 3 Regulaminu Sejmu.

³ Utrudnia to porównania z krajami zachodnimi, w których zwykle rejestrowana jest jedynie niewielka część wszystkich głosowań, która nie jest reprezentatywna dla reszty, gdyż dotyczy kwestii o szczególnej wadze politycznej. Zob. m.in. Carrubba, Gabel, Murrah, Clough et al. 2006: 691 oraz Hug 2010: 225. Jak już 1970 r. zauważył E. Ozbudun (Ozbudun 1970: 308), rejestracja wszystkich głosowań zawyża obserwowany poziom spójności w porównaniu z parlamentami, w których rejestrowane są tylko wybrane głosowania.

⁴ Przytoczeni autorzy wskazują również na najistotniejsze niedoskonałości metodologiczne zastosowanego wskaźnika, m.in. nie do końca odpowiadające rzeczywistości równorzędne traktowanie wszystkich trzech wyborów (w praktyce głosowanie przeciw wnioskowi popieranemu przez większość klubu – lub *vice versa* – jest o wiele poważniejszym wyłomem

ści, a w szczególności jego wykorzystanie w dotychczas publikowanych wynikach badań spójności dla Polski (zob. Słomczyński, Poznański, Harańczyk, Sokołowski 2008: passim).

Stosując zdefiniowany powyżej wskaźnik do pomiaru średniej spójności PO i PiS-u w okresie od 2001 r.⁵, uzyskujemy następujące wyniki:

Tabela 1. Spójność PO i PiS w latach 2001–2014

kadencja	partie rządzące	głosowań	PO			PiS		
			średnia	odchyl. standard.	liczba posłów ⁶	średnia	odchyl. standard.	liczba posłów
IV (2001–2005)	SLD, UP, PSL	13 535	0.956	0.108	65	0.966	0.094	43
V (2005–2007)	PiS, LPR, Samoobrona	3 412	0.968	0.083	133	0.989	0.045	155
VI (2007–2011)	PO, PSL	8 403	0.993	0.027	209	0.983	0.056	166
VII (od 2011)	PO, PSL	3 700	0.992	0.046	207	0.983	0.056	138

Bardzo wysokie średnie wartości indeksu *AI* i równocześnie z tym niewielkie odchylenia standardowe pokazują, że obie największe partie parlamentarne są silnie spójne: w VII kadencji Sejmu, liczba wewnątrzpartyjnych „buntowników” w przeciętnym głosowaniu wynosi 1.10 w PO i 1.56 w PiS – a więc są to zwykle pojedyncze przypadki (można zastanawiać się, w jakim stopniu wynikają one z pomyłek przy głosowaniu, np. naciśnięcia nieprawidłowego przycisku – przy ponad 1.7 mln indywidualnych aktów głosowania w samej VII kadencji takie sytuacje muszą się zdarzać, aczkolwiek oczywiście nie sposób wiarygodnie zbadać, jak często). Podkreślić jednak przy tym należy, iż takie bardzo wysokie poziomy spójności są normą w parlamentach europejskich (zob. m.in. Martin, Depauw 2009: 103–120, tabela 6.1.).

Wysoka spójność klubów parlamentarnych jest przede wszystkim wynikiem znacznej liczby głosowań, w których kluby te są całkowicie jednomyślnie. Dla PO wahała się ona od 59% w kadencji V po 80% w VII, zaś dla PiS utrzymywała się w okolicach 70% ($\pm 1.5\%$), z wyjątkiem VI kadencji, kiedy to PiS był jednomyślny tylko w 65% głosowań. Z kolei liczba głosowań silnie niespójnych ($AI \leq 0.7$) jest dla obu ugrupowań zdecydowanie niższa: dla PO jest to od 8 głosowań (0.10%) w VI kadencji i 18 (0.49%) w VII kadencji do 476 (3.52%) w IV kadencji, zaś dla PiS – od 16

w spójności ugrupowania, niż samo wstrzymanie się od głosu) oraz efekt sztucznej inflacji spójności małych ugrupowań (Słomczyński et al. 2008: 208–209).

⁵ Klub PiS istniał już w III kadencji Sejmu, ale jedynie przez trzy miesiące (od lipca do września 2001 r.) i liczył zaledwie 18 posłów. Ponadto nie grupował on posłów wybranych z list PiS, ale był typowym klubem rozłamowym, utworzonym przez parlamentarzystów, którzy opuścili inne ugrupowania (głównie ulegający szybkiej dekompozycji AWS oraz niewielki ROP). Różnice te powodują, iż pomiary spójności PiS dla III kadencji nie są porównywalne z danymi dla kolejnych kadencji, kiedy PiS był już partią przynajmniej częściowo zinstytucjonalizowaną.

⁶ W oparciu o dane z początku kadencji.

(0.47%) w V kadencji do 369 (2.73%) w IV kadencji. Właśnie szczegółowa analiza tej grupy głosowań jest głównym przedmiotem niniejszego artykułu.

Tabela 2. Głosowania jednomyślne i niespójne w PO i PiS w poszczególnych kadencjach

kadencja	głosowań	PO				PiS			
		jednomyślnych		niespójnych		jednomyślnych		niespójnych	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
IV (2001–2005)	13 535	8 874	65.58	476	3.52	9 678	71.51	369	2.73
V (2005–2007)	3 412	1 998	58.94	64	1.89	2 393	70.13	16	0.47
VI (2007–2011)	8 403	6 210	73.90	8	0.10	5 433	64.88	81	0.97
VII (od 2011)	3 700	2 963	80.08	18	0.49	2 546	69.77	35	0.96

Pierwszy wniosek, jaki nasuwa się na podstawie powyższych danych, to znaczący wzrost spójności obu ugrupowań pomiędzy IV a V kadencją Sejmu. 85% silnie niespójnych głosowań w PO i 73% w PiS miało miejsce w latach 2001–2005. W kolejnych latach różnice były już zdecydowanie mniejsze, niemniej jednak test statystycznej istotności par Wilcozona z poprawkami Bonferroniego (Słomczyński, Poznański, Harańczyk, Sokołowski 2008: 219) wskazuje, że wciąż były one istotne – z jednym wyjątkiem: różnicy między liczbą głosowań niespójnych w VI i VII kadencji dla Prawa i Sprawiedliwości. Widać więc, że efekt spadku spójności, który dotknął po 2011 r. PO, ominął główną partię opozycyjną. Może mieć to związek z konfliktami wewnętrznymi w Platformie, jakie miały miejsce w VII kadencji, a doprowadziły m.in. do opuszczenia partii przez Jarosława Gowina i małą grupę związanych z nim posłów (podczas gdy wewnątrzpartyjna opozycja w PiS dokonała secesji jeszcze przed pierwszym posiedzeniem Sejmu, od początku kadencji działając jako odrębny klub Solidarnej Polski, a więc akurat ten konflikt wewnętrzny nie przełożył się na spadek spójności klubu PiS).

Wskazać można na szereg wysuwanych w badaniach nad spójnością hipotez, które mogą wyjaśniać wspomniane powyżej zjawisko. Po pierwsze, przyjmuje się, iż spójność partii zazwyczaj wzrasta wraz z instytucjonalizacją systemu partyjnego oraz poszczególnych partii (Thames 2005: 282–303, Thames 2007: 456–477). Po drugie, wskazuje się, iż spójność ugrupowań zależy od ich rozmiaru, przy czym duże ugrupowania są bardziej spójne (Sieberer 2006: 166–169)⁷. Po trzecie wreszcie, zwykle wyższą spójność mają kluby należące do koalicji rządowej (Carey 2007: 103–105, por. Sieberer 2006: 165–169, Martin, Depauw 2009: 111), gdyż w ich przypadku brak spójności może przesądzić o wyniku głosowania (negatywnym dla rządu) (Davidson-Smich 2006: 25–26), a ponadto mają one więcej środków służących zapewnieniu dyscypliny, dzięki wynikającym z udziału we władzy możliwości dystrybuowania profitów politycznych (jak choćby stanowisk rządowych i parlamentarnych czy możliwości wywierania wpływu na politykę ustawodawczą) (Carey 2002: 23).

⁷ Efekt ten występuje pomimo tego, że – jak zauważa Desposato (Desposato 2005: 731–744) – indeks Rice’a i jego modyfikacje zwykle zawiązują spójność małych ugrupowań.

Różnice w spójności w zależności od typu głosowania

Przytoczone wyżej hipotezy tłumaczą (aczkolwiek tylko częściowo) różnice w zbiorczych liczbach głosowań niespójnych między PO i PiS oraz między kolejnymi kadencjami Sejmu, ale nie przybliżają nas do odpowiedzi na zasadnicze pytanie: w których głosowaniach powstają i ujawniają się wewnątrzpartyjne konflikty. Ze względu na znaczną wciąż liczbę takich głosowań (zwłaszcza w latach 2001–2005) nie ma możliwości jakościowego przeanalizowania każdego przypadku w ramach tego artykułu, ale można podjąć próbę ich pogrupowania według typu i materii głosowania.

Typ głosowania określić można na podstawie dwóch elementów zbioru danych: tytuł punktu porządku obrad, do którego dane głosowanie było przyporządkowane, oraz krótki opis tematu głosowania przypisany przez sekretarzy Sejmu, pozwalający na rozróżnienie głosowań powiązanych z tym samym punktem porządku obrad. Zaproponowana poniżej kategoryzacja opiera się przede wszystkim na pierwszej z tych informacji. Podstawą dla niej jest klasyczna kategoryzacja funkcji parlamentu na legislacyjne, kreacyjne i kontrolne. Zgodnie z nią wyróżnione zostały głosowania ustawodawcze (powiązane z rozpatrywaniem projektów ustaw, stanowisk Senatu do uchwalonych ustaw, wniosków Prezydenta o ponowne rozpatrzenie ustawy oraz wniosków o usunięcie niezgodności z Konstytucją w ustawie skierowanej przez Prezydenta do Trybunału Konstytucyjnego), personalne (dotyczące powoływania i odwoływania osób pełniących wysokie stanowiska państwowe obsadzone przez Sejm, jak np. sędziów TK, członków Trybunału Stanu, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Krajowej Rady Sądownictwa czy Rady Polityki Pieniężnej, Prezesa NBP, Prezesa NIK, Rzecznika Praw Obywatelskich etc., ale także wyboru i zmian w składach osobowych komisji sejmowych) oraz kontrolne – wnioski o wyrażenie wotum zaufania i wotum nieufności Radzie Ministrów, wnioski o wotum nieufności dla ministra oraz głosowania nad absolutorium z wykonania budżetu. Jako odrębna kategoria zostały wydzielone głosowania kontrolne o mniejszym znaczeniu, jak np. w sprawie przyjęcia informacji rządu lub ministra czy uchwalenia rządowego dokumentu programowego. Następną grupą są głosowania w sprawach wewnętrznych Sejmu, rozdzielone na wnioski formalne (wymienione w art. 184 regulaminu Sejmu), głosowania w sprawach organizacyjnych (np. powołanie komisji, ustalenie liczby członków komisji i Prezydium Sejmu czy zmiany w porządku obrad) oraz głosowania nad zmianami regulaminu Sejmu. Kolejne grupy to głosowania uchwałodawcze, również rozdzielone na uchwały ceremonialne (np. rocznicowe czy ustanawiające rok danej postaci), uchwały dotyczące kierunków polityki państwa i rządu oraz uchwały dotyczące spraw europejskich – np. trybu ratyfikacji traktatów unijnych, stanowiska negocjacyjnego rządu, informacji o udziale RP w pracach Unii Europejskiej czy zastosowania mechanizmu wczesnego ostrzegania przewidzianego protokołem w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności (zob. Protokół [nr 2] w sprawie stosowania zasad pomocniczości i proporcjonalności, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012: 206). Następnie wyróżnić należy głosowania

nad uchyleniem immunitetu poselskiego (w tym nad wyrażeniem zgody na zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie posła) oraz głosowania nad pociągnięciem do odpowiedzialności konstytucyjnej. Ponieważ obie te grupy głosowań są zbyt małe, by analizować je odrębnie, zostały one połączone. Przemawia za tym podobny charakter decyzji, jakie są w nich podejmowane: zgoda na pociągnięcie do odpowiedzialności prawnej posła lub innej osoby pełniącej wysoką funkcję państwową. Wreszcie pozostaje ostatnia grupa „innych” głosowań, obejmująca m.in. głosowania nad sprawozdaniami z działalności KRRiT, informacjami o zamiarze przedłożenia umowy międzynarodowej do ratyfikacji z pominięciem zgody Sejmu oraz wnioskami o przeprowadzenie referendum lub skrócenie kadencji Sejmu.

Liczba głosowań niespójnych PiS i PO w przedstawionych powyżej kategoriach na tle liczby wszystkich głosowań w tych kategoriach przedstawia się następująco:

Tabela 3. Głosowania niespójne w PiS i PO według kategorii – z rozbiem na kadencje

kadencja	PiS				PO			
	IV	V	VI	VII	IV	V	VI	VII
ustawodawcze	313 / 12302 (2.54%)	15 / 3128 (0.48%)	65 / 7924 (0.83%)	26 / 2830 (0.92%)	381 / 12302 (3.1%)	52 / 3128 (1.66%)	6 / 7924 (0.08%)	9 / 2877 (0.31%)
formalne i proceduralne	19 / 558 (3.41%)	0 / 68 (0%)	5 / 92 (5.43%)	6 / 528 (1.14%)	24 / 558 (4.3%)	4 / 68 (5.88%)	2 / 92 (2.17%)	3 / 529 (0.57%)
personalne	6 / 125 (4.72%)	0 / 94 (0%)	2 / 142 (0%)	1 / 88 (1.14%)	14 / 125 (11.2%)	1 / 94 (1.06%)	0 / 142 (0%)	2 / 90 (2.22%)
informacje rządowe	0 / 88 (0%)	0 / 21 (0%)	0 / 43 (0%)	1 / 71 (1.41%)	11 / 88 (12.50%)	0 / 21 (0%)	0 / 43 (0%)	0 / 71 (0%)
uchwałodawcze ceremonialne	6 / 64 (9.38%)	0 / 22 (0%)	2 / 40 (5%)	0 / 48 (0%)	4 / 64 (6.25%)	1 / 22 (4.55%)	0 / 40 (0%)	0 / 48 (0%)
uchwałodawcze europejskie	2 / 82 (2.44%)	0 / 13 (0%)	6 / 26 (23.07%)	0 / 23 (0%)	9 / 82 (10.98%)	0 / 13 (0%)	0 / 26 (0%)	0 / 23 (0%)
regulaminowe	5 / 60 (8.33%)	0 / 7 (0%)	0 / 61 (0%)	0 / 9 (0%)	0 / 60 (0%)	1 / 7 (14.29%)	0 / 61 (0%)	0 / 9 (0%)
kontrolne	0 / 80 (0%)	0 / 12 (0%)	0 / 20 (0%)	0 / 15 (0%)	1 / 80 (1.25%)	0 / 12 (0%)	0 / 20 (0%)	0 / 15 (0%)
organizacyjne	2 / 49 (4.26%)	0 / 18 (0%)	0 / 35 (0%)	0 / 8 (0%)	4 / 49 (8.16%)	1 / 18 (5.56%)	0 / 35 (0%)	0 / 8 (0%)
uchwałodawcze polityczne	1 / 62 (1.61%)	0 / 7 (0%)	0 / 2 (0%)	0 / 5 (0%)	6 / 62 (9.68%)	0 / 7 (0%)	0 / 2 (0%)	0 / 5 (0%)
immunitety	1 / 28 (3.57%)	1 / 13 (7.69%)	0 / 8 (0%)	0 / 12 (0%)	4 / 28 (14.29%)	2 / 13 (15.38%)	0 / 8 (0%)	3 / 12 (25%)
inne	1 / 37 (2.70%)	0 / 9 (0%)	0 / 10 (0%)	0 / 13 (0%)	3 / 37 (8.11%)	0 / 9 (0%)	0 / 10 (0%)	0 / 13 (0%)

Tabela 4. Głosowania niespójne w PO i PiS według kategorii – łącznie

łącznie	PiS	PO
ustawodawcze	419 / 26184 (1.60%)	448 / 26231 (1.71%)
formalne i proceduralne	30 / 1246 (2.41%)	33 / 1247 (2.65%)
personalne	9 / 449 (2.00%)	17 / 451 (3.77%)
informacje rządowe	1 / 223 (0.45%)	11 / 223 (4.93%)
uchwałodawcze ceremonialne	8 / 174 (4.60%)	5 / 174 (2.87%)
uchwałodawcze europejskie	8 / 144 (5.56%)	9 / 144 (6.25%)
regulaminowe	5 / 137 (3.65%)	1 / 137 (0.73%)
kontrolne	0 / 127 (0.00%)	1 / 127 (0.79%)
organizacyjne	2 / 110 (1.82%)	5 / 110 (4.55%)
uchwałodawcze polityczne	1 / 76 (1.32%)	6 / 76 (7.89%)
immunitety	2 / 61 (3.28%)	9 / 61 (14.75%)
inne	1 / 69 (1.45%)	3 / 69 (4.35%)

Jak można zauważyć, w każdej kadencji wśród głosowań niespójnych dominują kwestie ustawodawcze (86.4% wszystkich głosowań niespójnych w PiS i 81.8% w PO), ale wiąże się to ze znaczną przewagą tych ostatnich w ogólnej liczbie głosowań: co kadencję blisko 90% wszystkich głosowań ma charakter ustawodawczy (nawet w VII kadencji, gdzie udział ten jest najmniejszy, wynosi on prawie 78%). Z kolei głosowania niespójne stanowią jedynie niewielki procent wszystkich ustawodawczych (łącznie 1.6% w PiS i 1.71% w PO). Również w kategorii kwestii formalnych głosowań niespójnych jest dosyć dużo (30 w PiS i 33 w PO), ale ich udział w całości tych kategorii jest stosunkowo nieznaczny (odpowiednio 2.41% i 2.65%).

Głosowania niespójne w sprawach nieustawodawczych

Znacząca różnica między dwoma badanymi partiami pojawia się przy głosowaniach personalnych. Prawo i Sprawiedliwość było niespójne jedynie w 9 spośród 449 głosowań tej kategorii, w których uczestniczyli członkowie tej partii (a więc w blisko 2%), przy czym 6 z nich miało miejsce w IV kadencji. Z kolei w Platformie Obywatelskiej załamania spójności wystąpiły aż w 17 z 451 głosowań w sprawach personalnych (w 3.77%), z czego znów znacząca większość (14) miała miejsce w latach 2001–2005. Liczby te są zbyt małe, by analizować je przy pomocy narzędzi statystycznych, ale umożliwiają za to rozpatrzenie każdego przypadku w ujęciu jakościowym.

W PiS najwięcej kontrowersji personalnych budziły sprawy związane z obsadą komisji i innych stanowisk sejmowych: wybór składu osobowego Komisji ds. Służb Specjalnych w 2001 r.⁸, kandydatura poseł Barbary Błońskiej-Fajfrowskiej (Unia

⁸ IV kadencja, 1. posiedzenie, 18. głosowanie (23.10.2001 r.). 19 posłów PiS głosowało przeciw liście członków komisji zaproponowanej przez Prezydium Sejmu (druk nr 11), 22 posłów wstrzymało się od głosu, a jedynie Krzysztof Jurgiel był za. Kwestia ta była wówczas

Pracy) do Komisji Etyki Poselskiej w lutym 2002 r.⁹, uchwała o zmianach w składach osobowych komisji sejmowych z kwietnia 2002 r.¹⁰, powołanie posła Arkadiusza Kaszni (SLD) na sekretarza Sejmu w 2003 r.¹¹ oraz kolejna uchwała o zmianach w składach komisji z sierpnia 2004 r.¹², wybór uzupełniający posła Janusza Krasonia (SLD) do składu tzw. komisji naciskowej w lutym 2011 r.¹³ oraz wybór do tej samej komisji poseł Agnieszki Hanajczyk (PO) na miejsce posła Roberta Węgrzyna (niezrzeszony, uprzednio PO)¹⁴. Ponadto wyraźna niespójność wystąpiła w PiS w głosowaniach nad powołaniem prof. Andrzeja Rzeplińskiego na Rzecznika Praw Obywatelskich w czerwcu 2005 r.¹⁵ oraz nad wyborem prof. Leona Kieresa na sędziego Trybunału Konstytucyjnego w lipcu 2012 r.¹⁶

kontrowersyjna, gdyż na skutek zmniejszenia składu komisji do pięciu osób był w niej tylko jeden przedstawiciel opozycji – Zbigniew Wasserman z PiS.

⁹ IV kadencja, 15. posiedzenie, 9. głosowanie (27.02.2002 r.). 20 posłów PiS głosowało za, 18 przeciw, zaś 5 się wstrzymało. Przeciwno kandydaturze poseł Błońskiej-Fajfrowskiej była również Liga Polskich Rodzin (jednomyslnie). Stenogram nie ujawnia wprost przyczyn tej sytuacji, ale pewnie światło na sprawę może rzucić poprzedzające głosowanie poseł G. Szumskiej (LPR) o poparcie kandydatki dla prawnej regulacji konkubinatu.

¹⁰ IV kadencja, 18. posiedzenie, 40. głosowanie (5.04.2002 r.). Projekt uchwały, zawarty w druku nr 356, przewidywał głównie przetasowania wśród przedstawicieli SLD w komisjach, ale przy okazji pozbawiał posła Ludwika Dorna miejsca w Komisji Gospodarki. 19 posłów PiS głosowało za, 15 przeciw, zaś 4 się wstrzymało. Sam poseł Dorn nie był obecny na głosowaniu.

¹¹ IV kadencja, 47. posiedzenie, 102. głosowanie (24.04.2003 r.). Poseł Kasznia zastąpił posła Wojciecha Olejniczaka (również SLD). 19 posłów PiS głosowało za, zaś 20 wstrzymało się od głosu. Ponieważ przedłożony przez Prezydium projekt zmian w składzie sekretarzy Sejmu nie był przedmiotem debaty, nie da się ustalić, z czego wynikała różnica zdań w klubie PiS.

¹² IV kadencja, 82. posiedzenie, 109. głosowanie (27.08.2004 r.). Projekt uchwały, zawarty w druku nr 3200, dokonywał licznych zmian w składach komisji, dotyczących głównie posłów SLD, ale też SdPL, PSL, PiS i niezrzeszonych. 24 posłów PiS wstrzymało się od głosu, 13 było przeciw, zaś jedynie dwóch (Artur Zawisza i Zbigniew Ziobro) głosowało za uchwałą. Wszystkie pozostałe kluby (z wyjątkiem LPR) poparły projekt.

¹³ VI kadencja, 85. posiedzenie, 53. głosowanie (25.02.2011 r.). 95 posłów PiS głosowało za, zaś 41 (w tym prezes Jarosław Kaczyński) wstrzymało się od głosu. Stenogram nie pozwala określić, czy posłowie wstrzymujący się od głosu kierowali się obiekcjami wobec kandydata, czy wobec działalności samej komisji.

¹⁴ VI kadencja, 94. posiedzenie, 100. głosowanie (9.06.2011 r.). 61 posłów głosowało za, zaś 74 się wstrzymało.

¹⁵ IV kadencja, 105. posiedzenie, 4. głosowanie (17.06.2005 r.). 27 posłów PiS wstrzymało się od głosu, 14 było przeciw, zaś jedynie trzech (Jarosław Kaczyński, Kazimierz Marcinkiewicz i Mariusz Kamiński) poparło rekomendowanego przez PO kandydata. W omawianym głosowaniu kandydatura prof. Rzeplińskiego nie uzyskała wymaganej większości bezwzględnej (zadecydowały o tym głównie głosy klubu SLD). Została ona ponownie zgłoszona na kolejnym posiedzeniu w lipcu 2005 r. i tym razem zaakceptowana przez Sejm (przy sprzeciwie PiS), ale ostatecznie odrzucona przez Senat.

¹⁶ VII kadencja, 18. posiedzenie, 23. głosowanie (13.07.2012 r.). 80 posłów PiS poparło zgłoszoną przez PO kandydaturę, 41 wstrzymało się od głosu, zaś poseł Włodzimierz Bernacki głosował przeciw.

Również w Platformie Obywatelskiej najwięcej wewnątrzklubowych sporów dotyczyło obsady stanowisk komisyjnych, szczególnie zaś zmian w składzie komisji śledczej ds. afery Rywina (aż 6 głosowań niespójnych)¹⁷. W IV kadencji podziały w PO ujawniały się również przy zmianach w składzie Komisji ds. Służb Specjalnych¹⁸, Komisji Etyki Poselskiej¹⁹ oraz tzw. komisji orlenowskiej²⁰ oraz przy wyborze składu Komisji ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn (24 posłów PO było wówczas za, 3 przeciw, zaś 11 się wstrzymało)²¹. Brak spójności PO pokazała również w głosowaniach nad wnioskiem LPR o odwołanie marszałka Marka Borowskiego w czerwcu 2002 r.²², nad powołaniem posła Arkadiusza Kaszni (SLD) na sekretarza Sejmu w 2003 r. (zob. *supra* przypis 11) i nad wyborem Wandy Nowickiej (Ruch Palikota) na wicemarszałka Sejmu w 2011 r.²³ Spośród głosowań nad obsadą innych stanowisk państwowych w Platformie Obywatelskiej wystąpiły tylko trzy głosowania niespójne: nad kandydaturami byłego dyrektora TVP Polonia Krzysztofa Nowaka do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji²⁴, prof. Teresy Liszcz

¹⁷ Były to głosowania ws. wyboru do składu komisji posłów: Renaty Beger (Samoobrona) (28.02.2003 r., 26 posłów PO było przeciw, zaś 21 się wstrzymało), Anity Błochowiak (SLD, za Ryszarda Kalisza) (28.02.2003 r., 29 posłów przeciw, 18 się wstrzymało), Stanisława Gudzowskiego (LPR, za Bogdana Kopczyńskiego, usuniętego z klubu LPR w lutym 2003 r.) (28.03.2003 r., 30 posłów PO było za, 11 przeciw, a 13 się wstrzymało) oraz Roberta Strąka (LPR, również za Bogdana Kopczyńskiego, którego nie udało się odwołać poprzednim razem) (trzy głosowania – 11.04, 24.04 oraz 9.05.2003 r.).

¹⁸ Wybór posła Mariana Marczewskiego na miejsce Andrzeja Brachmańskiego (obydwaj SLD) (24. posiedzenie, 134. głosowanie, 21.06.2002 r. – 22 posłów PO było za, 14 przeciw, 8 się wstrzymało) oraz wybór posła Roberta Strąka (LPR) za Antoniego Macierewicza (Ruch Katolicko-Narodowy, wcześniej LPR) (59. posiedzenie, 69. głosowanie, 14.10.2003 r. – 31 posłów PO było za, 6 przeciw, zaś 8 się wstrzymało).

¹⁹ Wspomniany już *casus* kandydatury poseł Błońskiej-Fajfrowskiej, zob. *supra* przypis 22.

²⁰ 81. posiedzenie, 23. głosowanie (30.06.2004 r.). 40 posłów PO się wstrzymało, zaś 11 było przeciw kandydaturze Janusza Lisaka (PLD) na miejsce Zbigniewa Witaszka (niezrzeszony, wcześniej Samoobrona i PLD).

²¹ 100. posiedzenie, 53. głosowanie (15.04.2005 r.).

²² IV kadencja, 24. posiedzenie, 5. głosowanie (20.06.2002 r.). 37 posłów PO było przeciw, zaś 12 wstrzymało się od głosu.

²³ VII kadencja, 1. posiedzenie, 7. głosowanie (8.11.2011 r.). 117 posłów PO głosowało za, 20 przeciw, zaś 65 wstrzymało się od głosu. Na skutek tego kandydatka nie uzyskała wymaganej dla wyboru większości bezwzględnej, ale jeszcze tego samego dnia została wybrana w głosowaniu uzupełniającym po zarządzeniu dyscypliny w klubie PO.

²⁴ IV kadencja, 50. posiedzenie, 152. głosowanie (12.06.2003 r.). Zgłoszonego przez PiS kandydata poparło czterech posłów PO (Jan Rokita, Cezary Grabarczyk, Sławomir Rybicki oraz Elżbieta Łukacijewska), 29 było przeciw, zaś 10 (w tym Donald Tusk) wstrzymało się od głosu.

na sędzię Trybunału Konstytucyjnego²⁵ oraz prof. Karola Karskiego na wiceprezesa Trybunału Stanu²⁶.

Podsumowując, należy w pierwszej kolejności zauważyć, iż spośród spraw personalnych najwięcej wewnątrzklubowych rozbieżności w obu badanych partiach wywoływały kwestie dotyczące obsady stanowisk sejmowych. W większości przypadków stanowiska te należały do grupy funkcji rozdzielanych pomiędzy kluby na zasadzie parytetu (jak miejsca w komisjach i stanowiska wicemarszałków), więc źródła kontrowersji należy dopatrywać się nie w afiliacji partyjnej kandydatów, ale w ich cechach indywidualnych. Należy jednak przy tym wskazać, iż (z wyjątkiem dwóch niespójnych głosowań w PiS) badane kluby dzieliły się jedynie przy obsadzie komisji cieszących się szczególnym statusem regulaminowym (komisji śledczych, Komisji ds. Służb Specjalnych oraz Komisji Etyki Poselskiej), a przy okazji najbardziej eksponowanych w mediach.

Jak można oczekiwać, głosowania bezpośrednio związane z odpowiedzialnością polityczną rządu i jego członków – a więc głosowania nad wyrażeniem wotum zaufania lub wotum nieufności Radzie Ministrów oraz nad wotum nieufności w stosunku do indywidualnych ministrów – należą do najbardziej spójnych. Głosowania te mają przecież kluczowe znaczenie dla określenia stosunku ugrupowania do rządu i jego przynależności do koalicji lub opozycji. W PiS jest to jedyna kategoria, w której przez wszystkie cztery badane kadencje nie było ani jednego głosowania niespójnego. W PO miało miejsce jedno niespójne głosowanie kontrolne – nad wnioskiem o wotum nieufności wobec ministra spraw wewnętrznych i administracji Krzysztofa Janika (9.04.2003 r.)²⁷, kiedy to 19 posłów PO poparło wnioszek klubu Samoobrony, 6 posłów było przeciw, zaś 26 wstrzymało się od głosu.

Jak już wspomniano, odrębnie od głosowań nad wotum zaufania i wotum nieufności potraktowano znacznie liczniejszą grupę mniej znaczących głosowań, które również związane są z wypełnianiem przez Sejm funkcji kontrolnej – np. nad przyjęciem lub odrzuceniem rządowych lub ministerialnych informacji i raportów czy nad uchwaleniem przedkładanych przez rząd strategii rozwojowych, programów wieloletnich i innych dokumentów programowych. Również i w tej kategorii głosowań bardzo wysoką spójność prezentuje PiS: jedynym wyjątkiem jest tutaj głosowanie z 2.03.2012 r. nad wnioskiem o odrzucenie informacji rządu o realizacji Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007–2015²⁸, gdzie 99 posłów PiS było za, 32 przeciw, a jeden się wstrzymał, ale w tym wypadku wydaje się, iż niespójność wynikała

²⁵ V kadencja, 29. posiedzenie, 77. głosowanie (8.12.2006 r.). Kandydatkę PiS poparło 58 posłów PO, 38 było przeciw, zaś 2 się wstrzymało.

²⁶ VII kadencja, 1. posiedzenie, 16. głosowanie (17.11.2011 r.). 25 posłów PO (m.in. Jarosław Gowin) głosowało za zgłoszoną przez PiS kandydaturą, 59 było przeciw, zaś 101 się wstrzymało. Kandydat nie uzyskał wymaganej większości bezwzględnej i nie został wybrany.

²⁷ IV kadencja, 45. posiedzenie, 11. głosowanie.

²⁸ VII kadencja, 9. posiedzenie, 30. głosowanie.

z pomyłki²⁹. Zdecydowanie częściej, gdyż 11 razy, niespójne głosowania nad informacjami rządowymi występowały w PO (aczkolwiek wszystkie te przypadki miały miejsce w IV kadencji). W 2002 r. były to głosowania nad Strategią Gospodarczą Rządu³⁰ oraz nad informacją ministra spraw zagranicznych W. Cimoszewicza o kierunkach polityki zagranicznej rządu³¹, w 2003 – nad uznaniem odpowiedzi na interpelację ws. modernizacji polskich sił zbrojnych przy udziale krajowego przemysłu zbrojeniowego³², nad informacją MSWiA ws. działań Policji wobec blokujących drogi³³, informacjami rządowymi ws. przyszłości sektora energetycznego³⁴ oraz sytuacji społeczno-ekonomicznej bezrobotnych³⁵ i informacją prezesa Rady Ministrów na temat zaginięcia zboża z rezerw Agencji Rynku Rolnego³⁶ oraz nad raportem z działalności Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa w 2002 r.³⁷, zaś w 2004 r. – nad informacją ministra spraw wewnętrznych i administracji Ryszarda Kalisza ws. szeregu kontrowersyjnych interwencji policyjnych³⁸ oraz nad

²⁹ Głosowanie miało się odbyć nad odrzuceniem informacji Rady Ministrów, ale prowadząca obrady marszałek Ewa Kopacz zamiast tego zapowiedziała głosowanie nad przyjęciem informacji do wiadomości, co mogło wywołać zdezorientowanie części posłów. Na wniosek szefa klubu PO Rafała Grupińskiego Sejm zdecydował o reasumpcji głosowania i w ponownym głosowaniu (nr 32) wszystkie kluby były już spójne. Zob. *Sprawozdanie Stenograficzne z 9. posiedzenia Sejmu RP w dniu 2 marca 2012 r.*, Warszawa 2012, s. 364.

³⁰ IV kadencja, 15. posiedzenie, 12. głosowanie (28.02.2002 r.). 30 posłów głosowało za odrzuceniem dokumentu, 4 przeciw, a 17 się wstrzymało.

³¹ IV kadencja, 16. posiedzenie, 11. głosowanie (14.03.2002 r.). W głosowaniu nad wnioskiem o odrzucenie informacji poparł go tylko jeden poseł – Tadeusz Maćkała, 40 było przeciw, a 13 wstrzymało się od głosu.

³² IV kadencja, 40. posiedzenie, 42. głosowanie (23.01.2003 r.). 29 posłów PO było za przyjęciem odpowiedzi ministra obrony narodowej J. Szmajdzińskiego na interpelację posła Zdzisława Jankowskiego (Samoobrona), przeciwnego zdania było 12 posłów (m.in. Jan Rokita, Zbigniew Chlebowski i Bogdan Klich), zaś 4 się wstrzymało od głosu.

³³ IV kadencja, 42. posiedzenie, 4. głosowanie (26.02.2003 r.). 8 posłów PO było za odrzuceniem informacji ministra, 26 posłów przeciw, zaś 17 wstrzymało się od głosu.

³⁴ IV kadencja, 43. posiedzenie, 28. głosowanie (12.03.2003 r.). Za odrzuceniem informacji rządu było 23 posłów (w tym prawie całe kierownictwo klubu), za jej przyjęciem – 20 posłów, a 9 się wstrzymało.

³⁵ IV kadencja, 44. posiedzenie, 3. głosowanie (26.03.2003 r.). Większość klubu (43 posłów) była za przyjęciem informacji, 2 posłów (Tadeusz Maćkała i Elżbieta Radziszewska) głosowała za jej odrzuceniem, z 9 się wstrzymało. Na kolejnym posiedzeniu Sejm postanowił o reasumpcji tego głosowania (głosowanie 3., 8.04), po czym ponownie odrzucił wniosek o odrzucenie informacji (głosowanie 5. w tym samym dniu). Również w obu tych dodatkowych głosowaniach klub PO był niespójny.

³⁶ IV kadencja, 50. posiedzenie, 157. głosowanie (13.06.2003 r.). Większość klubu (41 posłów) było za przyjęciem informacji premiera, ale 12 posłów się wstrzymało.

³⁷ IV kadencja, 64. posiedzenie, 1. głosowanie (16.12.2003 r.). Za odrzuceniem raportu głosowało 22 posłów, zaś przeciw – 24.

³⁸ IV kadencja, 75. posiedzenie, 8. głosowanie (14.05.2004 r.). 31 posłów było przeciw odrzuceniu informacji, 21 – za, zaś Paweł Graś się wstrzymał.

sprawozdaniem o stanie mienia Skarbu Państwa na koniec 2002 r.³⁹ Przytoczone głosowania nie dotyczą jednej materii, ale wydaje się, że można zaproponować następującą interpretację przedstawionych faktów: PO usiłowała wykreować się na umiarkowaną czy nawet konstruktywną opozycję, dystansując się od części inicjatyw antyrządowych (zwłaszcza bardziej populistycznych wniosków zgłaszanych przez Samoobronę i LPR), ale głosowanie w obronie rządu budziło kontrowersje części członków klubu. PiS, który pozycjonował się jako bardziej wyraźna opozycja, nie spotykał się z podobnymi problemami.

Następną grupą głosowań wymagającą analizy są głosowania uchwałodawcze. Jak już wspomniano, ze względu na znaczące różnice w ich tematyce zostały one podzielone na podkategorie: głosowań w sprawach ceremonialnych (głównie upamiętnienia rocznic, wydarzeń i postaci historycznych), politycznych (uchwał wzywających rząd do przyjęcia określonej polityki lub popierających bądź krytykujących takową politykę) i organizacyjnych (np. powołania lub liczebności komisji sejmowych). Jako osobne kategorie wyróżniono także głosowania nad zmianami Regulaminu Sejmu oraz głosowania w kwestiach związanych z problematyką integracji europejskiej, poczynając od procesu ratyfikacji traktatów, a kończąc na uchwałach wyrażających stanowisko Sejmu w sprawach dotyczących polityki europejskiej.

Wśród głosowań w sprawach ceremonialnych głosowania niespójne częściej miały miejsce w PiS (8 na 174 przypadki, a więc 4.6%) niż w PO (5 przypadków, 2.87%). W obu partiach najczęściej zdarzały się one w IV kadencji. W PO dotyczyły one wówczas uchwały ws. rocznicy urodzin i śmierci K. I. Gałczyńskiego (druk nr 1200)⁴⁰, uchwały o dostępie opinii publicznej do relacji z obrad Sejmu⁴¹, wniosku o skrócenie dyskusji nad uchwałą o roku Gombrowicza⁴² oraz poprawki do uchwały potępiającej naruszanie praw mniejszości polskiej na Białorusi⁴³, zaś w PiS – trzech wniosków mniejszości do uchwały ws. uczczenia 300-lecia Uniwersytetu

³⁹ IV kadencja, 81. posiedzenie, 20. głosowanie (30.07.2004 r.). Za odrzuceniem raportu było 37 posłów, przeciw – 11, a Andrzej Markowiak się wstrzymał.

⁴⁰ IV kadencja, 40. posiedzenie, 57. głosowanie (24.01.2003 r.). Za przyjęciem uchwały było 34 posłów, podczas gdy 16 wstrzymało się od głosu.

⁴¹ IV kadencja, 42. posiedzenie, 3. głosowanie (26.02.2003 r.). Za odrzuceniem wniesionego przez PiS i LPR projektu uchwały (druk nr 740), która wzywałaby KRRiT do zapewnienia transmisji obrad Sejmu w telewizji publicznej w każdym dniu posiedzenia do godziny 18:00, było 4 posłów PO, za dalszym procedowaniem projektu – 20 posłów, zaś 27 wstrzymało się od głosu.

⁴² IV kadencja, 53. posiedzenie, 171. głosowanie (25.07.2003 r.). Za ograniczeniem wystąpienia w dyskusji w II czytaniu projektu uchwały było 41 posłów PO, przeciw – 6, zaś 5 się wstrzymało.

⁴³ IV kadencja, 108. posiedzenie, 279. głosowanie (28.07.2005 r.). Poprawkę klubu LPR, wzywającą rząd do postawienia sprawy naruszania praw mniejszości polskiej na Białorusi na forum ONZ, poparło 22 posłów PO, zaś 20 się wstrzymało (poprawka została przyjęta, a klub PO był jedynym, który nie poparł jej znaczną większością).

Wrocławskiego⁴⁴ oraz uchwały ogłaszającej rok Gombrowicza⁴⁵. W kolejnych kadencjach niespójne głosowania ceremonialne należały już do rzadkości: w PO było to tylko głosowanie nad uchwałą ws. ustanowienia dnia 1 czerwca dniem bez alkoholu⁴⁶, zaś w PiS – głosowania nad uchwałą ws. roku Czesława Miłosza⁴⁷ oraz nad poprawką do uchwały z okazji 20-lecia powstania rządu Tadeusza Mazowieckiego⁴⁸.

W przypadku głosowań uchwałodawczych dotyczących kwestii polityki publicznej różnice zdań w PiS ujawniały się niezwykle rzadko (jedynym przypadkiem było głosowanie z 2004 r. nad komisyjnym projektem uchwały w sprawie założeń prywatyzacji Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych⁴⁹). W PO natomiast niespójnych było 6 na 76 głosowań z tej kategorii, przy czym wszystkie miały miejsce w 4. kadencji. Dotyczyły one: rezolucji ws. powołania Krajowej Spółki Cukrowej⁵⁰, uchwały ws. interwencji Policji wobec protestujących w Warszawie i Ożarowie Mazowieckim⁵¹, rezolucji ws. pomocy poakcesyjnej dla rolników⁵² oraz uchwały wyrażającej zgodę na wprowadzenie do obrotu publicznego należącego do Skarbu

⁴⁴ IV kadencja, 30. posiedzenie, głosowania 112., 113. i 114. (27.09.2002 r.). Wniośki mniejszości, zgłoszone podczas prac w komisji przez posła Anotniego Stryjmskiego (LPR) miały podkreślić brak ciągłości historycznej utworzonego po II wojnie światowej Uniwersytetu i wcześniejszych instytucji: Akademii Leopoldyńskiej i Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma, poprzez zmianę tytułu uchwały, skreślenie sformułowania mówiącego o związanych z uczelnią niemieckich noblistach oraz usunięcie akapitu przywołującego „dziedzictwo kulturowe i intelektualne krajów oraz narodów Europy” związanych z historią Uniwersytetu.

⁴⁵ IV kadencja, 30. posiedzenie, 172. głosowanie (25.07.2003 r.). Uchwałą poparło 5 posłów PiS (J. Kaczyński, M. Kuchciński, A. Lipiński, K. Marcinkiewicz i Z. Wassermann), 15 było przeciwnych, a 11 wstrzymało się od głosu. PiS był również niespójnych w dwóch wcześniejszych głosowaniach – nad odrzuceniem uchwały w I czytaniu oraz nad skróceniem dyskusji.

⁴⁶ V kadencja, 18. posiedzenie, 25. głosowanie (24.05.2006 r.). Większość klubu – 67 posłów – była za, 3 przeciw, a 21 wstrzymało się od głosu.

⁴⁷ VI kadencja, 75. posiedzenie, 24. głosowanie (8.10.2010 r.). Uchwałą poparła znaczna większość klubu PiS – 113 posłów, 21 wstrzymało się, a 11 było przeciw.

⁴⁸ VI kadencja, 49. posiedzenie, 7. głosowanie (10.09.2009 r.). Za poprawką do uzgodnionego przez kluby PO, PSL i Lewicy tekstu uchwały głosowało 31 posłów PiS, 111 było przeciw, zaś trzech wstrzymało się od głosu.

⁴⁹ IV kadencja, 88. posiedzenie, 99. głosowanie (5.11.2004 r.). 18 posłów PiS głosowało za uchwałą popierającą prywatyzację WSiP na drodze oferty publicznej, zaś 23 (w tym kierownictwo klubu) było przeciw.

⁵⁰ IV kadencja, 14. posiedzenie, 122. głosowanie (15.02.2002 r.). Większość klubu PO (27 posłów) głosowała przeciwko projektowi, ale 7 posłów go poparło, a 6 wstrzymało się od głosu. PO była jedynym klubem głosującym przeciwko komisijnemu projektowi rezolucji.

⁵¹ IV kadencja, 38. posiedzenie, 127. głosowanie (18.12.2002 r.). 35 posłów PO poparło uchwałę w brzmieniu proponowanym przez Komisję Administracji i Spraw Wewnętrznych, 12 wstrzymało się od głosu, a Jan Rokita i Andrzej Gałazewski byli przeciw.

⁵² IV kadencja, 73. posiedzenie, 146. głosowanie (16.04.2004 r.). Za odrzuceniem projektu rezolucji wniesionej przez klub PiS głosowało 16 posłów PO (w tym większość kierownictwa klubu), przeciw było 29.

Państwa pakietu 30% akcji PKO BP⁵³. Jak się wydaje, częściowo działały tutaj mechanizmy zbliżone do tych zauważalnych przy głosowaniach nad informacjami rządowymi, zaś częściowo ujawniały się wewnętrzne różnice programowe, dotyczące zasad przeprowadzania prywatyzacji i roli Skarbu Państwa w gospodarce.

W kategorii głosowań uchwałodawczych dotyczących organizacji Sejmu i podległych mu organów niespójnych było stosunkowo niewiele (2 w PiS i 5 w PO). Rozbieżności w Prawie i Sprawiedliwości wywołała poprawka PO do uchwały wyrażającej zgodę na powołanie pełnomocników terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich, zwiększająca ich liczbę⁵⁴, oraz poprawki do uchwały o powołaniu komisji śledczej ds. prywatyzacji PZU, rozszerzające zakres prac komisji na zbadanie nieprawidłowości w nadzorze ministra skarbu nad PZU⁵⁵. W Platformie natomiast kontrowersje budziły podejmowane na początku IV kadencji uchwały ws. ustalenia rozmiaru (a zatem również parytetów klubowych) Komisji Spraw Zagranicznych⁵⁶ oraz Komisji Kultury i Środków Przekazu⁵⁷, projekt uchwały o powołaniu komisji śledczej ds. prywatyzacji majątku państwowego⁵⁸, uchwała o powołaniu pełnomocnika terenowego RPO we Wrocławiu⁵⁹ oraz (już w V kadencji) uchwała ws. ustalenia liczby członków Komisji ds. Służb Specjalnych⁶⁰. Przypadków tych nie wyjaśnia żadna jedna reguła: część z nich dotyczyła układu sił partyjnych w komisjach, część taktycznych decyzji politycznych (powoływanie komisji śledczych), a część spraw z pozoru zupełnie rutynowych (pełnomocnicy terenowi RPO).

⁵³ IV kadencja, 84. posiedzenie, głosowania: 8. (nad wnioskiem o natychmiastowe przejście do drugiego czytania projektu uchwały), 46. (nad poprawką poseł Aldony Michalak wymagającą, by pakiet był sprzedawany wyłącznie inwestorom krajowym) oraz 47. (nad całością projektu uchwały wraz z przyjętą poprawką) (wszystkie 24.09.2004 r.). Szczególnie niespójne było ostatnie głosowanie, w którym 18 posłów PO opowiedziało się za odrzuceniem uchwały w brzmieniu zmienionym przez Sejm, 9 – za jej przyjęciem, a 14 wstrzymało się od głosu.

⁵⁴ IV kadencja, 82. posiedzenie, 36. głosowanie (27.08.2004 r.). Za powołaniem dodatkowych pełnomocników było 2 posłów (Wojciech Jasiński i Adam Lipiński), przeciw – 8, zaś większość klubu PiS wstrzymała się od głosu.

⁵⁵ IV kadencja, 95. posiedzenie, 56. głosowanie (7.01.2005 r.). 31 posłów PiS głosowało za odrzuceniem poprawki, 11 – za jej przyjęciem.

⁵⁶ IV kadencja, 1. posiedzenie, 19. głosowanie (23.10.2001 r.). Za wnioskiem Prezydium Sejmu o ustalenie Komisji Spraw Zagranicznych jako komisji średniej było 12 posłów PO, przeciw było 33, zaś 12 się wstrzymało.

⁵⁷ IV kadencja, 1. posiedzenie, 20. głosowanie (23.10.2001 r.). 25 posłów głosowało za, 22 przeciw, a 11 wstrzymało się od głosu.

⁵⁸ IV kadencja, 43. posiedzenie, 29. głosowanie (12.03.2003 r.). 15 posłów PO poparło wniosek o odrzucenie projektu uchwały autorstwa klubu PiS, 29 było przeciw, a 8 wstrzymało się od głosu.

⁵⁹ IV kadencja, 104. posiedzenie, 50. głosowanie (3.06.2005 r.). Większość klubu (40 posłów) głosowała za, 13 się wstrzymało, zaś Tomasz Szczypiński był przeciw.

⁶⁰ IV kadencja, 1. posiedzenie, 10. głosowanie (23.10.2001 r.). Za ustaleniem liczebności komisji na 9 posłów opowiedziało się 70 posłów PO, przeciw było 19, zaś 40 wstrzymało się od głosu.

Spośród głosowań ws. zmian w regulaminie Sejmu w PO niespójne było tylko jedno na 137. Dotyczyło ono projektu (druk nr 1531) wprowadzenia wymogu większości kwalifikowanej w głosowaniach nad wnioskami mniejszości do projektów ustaw o zmianie konstytucji⁶¹. W PiS natomiast rozbieżności ujawniały się przy szeregu projektów zmian w regulaminie procedowanych w IV kadencji Sejmu: zwiększenia Komisji ds. Służb Specjalnych z 7 do 9 posłów (druk nr 21)⁶², wprowadzenia drugiego wiceprzewodniczącego w rzeczowej komisji (poprawka 4 do druku nr 134)⁶³, pakietu zmian w procedurze ustawodawczej, m.in. wzmacniających pozycję Komisji Ustawodawczej i umożliwiających komisjom rozpatrującym projekt po drugim czytaniu przedstawienie poprawionego sprawozdania w formie tekstu jednolitego (druk nr 134)⁶⁴, trybu wnoszenia zastrzeżeń do kandydatur na członków Komisji Etyki Poselskiej (4. wniosek mniejszości do druku nr 348)⁶⁵ oraz zmiany nazwy Komisji ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn na Komisję ds. Kobiet (poprawki PSL do druku nr 2784)⁶⁶.

Co interesujące, do głosowań wywołujących największe kontrowersje zarówno wewnątrz PiS, jak i wewnątrz PO, należą te dotyczące polityki europejskiej. W PO niespójne było 9 z ogólnej liczby 144 głosowań w tej materii (6.25%). Pięć z nich dotyczyło poprawek⁶⁷ do przyjętej 11.04.2003 r. (a więc niedługo przed referendum akcesyjnym) uchwały ws. „nienaruszalności suwerennych kompetencji państwa w dziedzinie moralności i kultury”⁶⁸, z których część miała charakter redakcyjny, zaś część miała na celu zobowiązanie rządu do wynegocjowania dodatkowego protokołu do traktatu akcesyjnego⁶⁹, zaś cztery – przedłożonego przez LPR projektu

⁶¹ V kadencja, 38. posiedzenie, 11. głosowanie (29.03.2007 r.). 68 posłów PO wstrzymało się od głosu, 48 było przeciw, zaś jedna posłanka – Danuta Jazłowiecka – za. Klub PO był jedynym głosującym przeciw przedłożonemu przez Prezydium Sejmu projektowi uchwały.

⁶² IV kadencja, 2. posiedzenie, 5. głosowanie (26.10.2001 r.). 17 posłów głosowało za, 2 przeciw, a 22 wstrzymało się.

⁶³ IV kadencja, 13. posiedzenie, 5. głosowanie (14.02.2002 r.). 16 posłów PiS poparło poprawkę, 26 było przeciw.

⁶⁴ IV kadencja, 13. posiedzenie, 9. głosowanie (14.02.2002 r.). Większość PiS (33 posłów) głosowało za, przy 9 głosach wstrzymujących się.

⁶⁵ IV kadencja, 21. posiedzenie, 83. głosowanie (8.05.2002 r.). 10 posłów PiS głosowało za, zaś 31 – przeciw.

⁶⁶ IV kadencja, 99. posiedzenie, 34. głosowanie (11.03.2005 r.). Za poprawkami głosowało 32 posłów PiS, przeciw – 11.

⁶⁷ IV kadencja, 45. posiedzenie, głosowania: 163. (nad 3. wnioskiem mniejszości, autorstwa posła Antoniego Stryjewskiego (RKN), 164. (nad 4. wnioskiem mniejszości, autorstwa posła Mariusza Grabowskiego (Porozumienie Polskie), 165. (nad poprawką klubu PiS), 166. (nad poprawką posła Marka Jurka) oraz 167. (nad 2. wnioskiem mniejszości, autorstwa posła Artura Zawiszy (PiS)). Tekst wniosków mniejszości zawarty jest w sprawozdaniu Komisji Kultury i Środków Przekazu oraz Komisji Europejskiej (druk nr 1422), tekst poprawek – w sprawozdaniu stenograficznym z obrad plenarnych.

⁶⁸ M.P. z 2003 r., nr 19, poz. 290, druk sejmowy nr 1172.

⁶⁹ Jak wynika ze sprawozdań z obrad komisji i debaty sejmowej, inspiracją dla autorów poprawek był protokół 7. do traktatu akcesyjnego, dotyczący zakazu aborcji na Malcie. Zob. Dz. Urz. UE L 236 z 23.09.2004, s. 947.

uchwały wzywającej rząd „do obrony pozycji Polski przeciwko zmianom zaproponowanym przez Konwent Europejski”⁷⁰ (z czego trzy były głosowaniami nad poprawkami⁷¹, zaś czwarte – nad ostatecznym tekstem uchwały⁷²). W PiS liczba niespójnych głosowań w sprawach europejskich jest minimalnie mniejsza (8 na 144, a więc 5.56%), ale jedynie dwa z nich przypadły w IV kadencji: głosowanie nad poprawką do uchwały ws. zarządzenia referendum akcesyjnego, zgodnie z którą referendum miałyby być jednodniowe (a nie – jak ostatecznie postanowił Sejm – dwudniowe) i odbyć się dopiero po rozstrzygnięciu przez Trybunał Konstytucyjny o zgodności z konstytucją zmian w ustawie o referendum krajowym⁷³ oraz głosowanie nad wnioskiem mniejszości do uchwały ws. realizacji przez rząd postanowień traktatu akcesyjnego dotyczących dofinansowania z budżetu państwa dopłat bezpośrednich dla rolników, który wymagałby od rządu wyrównania pełnej wysokości dopłat od 2007 r.⁷⁴ Natomiast aż sześć głosowań niespójnych z omawianej kategorii miało miejsce w VI kadencji Sejmu i dotyczyło ratyfikacji traktatu lizbońskiego. Szczególnie głębokie rozbieżności w PiS ujawniły się przy uchwale nad trybem ratyfikacji traktatu (przez parlament, a nie w referendum)⁷⁵. W głosowaniu nad uchwałą towarzyszącą wyrażeniu zgody na ratyfikację spójność klubu PiS była już wyższa, aczkolwiek wciąż znacząco poniżej średniej (0.57)⁷⁶, ale w kluczowym głosowaniu nad samą ustawą wyrażającą rzeczoną zgodę klub PiS znowu był głęboko podzielony (*AI* równe 0.35)⁷⁷. Jak pokazują przytoczone głosowania, obie główne partie

⁷⁰ Druk sejmowy nr 1711, rozpatrywany na 58. posiedzeniu Sejmu IV kadencji (2.10.2003 r.).

⁷¹ Głosowanie 32. (poprawka wzywająca rząd do wynegocjowania na konferencji międzyrządowej zachowania systemu głosów ważonych w Radzie w formie ustalonej w traktacie nicejskim z 2001 r.), 34. (poprawka wzywająca rząd do niepodpisywania traktatu konstytucyjnego w związku z zaproponowaną zmianą zasad głosowania w Radzie) oraz 35. (poprawka popierająca wprowadzenie formuły *invocatio Dei* w preambule traktatu konstytucyjnego).

⁷² Głosowanie 37. Ostatecznie większość klubu PO (37 posłów) głosowała przeciw, 12 posłów wstrzymało się od głosu, jedynie Tadeusz Maćkała był za przyjęciem uchwały.

⁷³ Wniosek ten poparło 2 posłów PiS (Marek Muszyński i Marian Piłka), 16 było przeciw, zaś 19 wstrzymało się od głosu (IV kadencja, 46. posiedzenie, 13. głosowanie, 17.04.2003 r.).

⁷⁴ IV kadencja, 48. posiedzenie, 10. głosowanie (8.05.2003 r.). Za wnioskiem posłów LPR głosowało 8 posłów PiS, przeciw – 31.

⁷⁵ Za uchwałą głosowało 89 posłów PiS, przeciw – 55, zaś jedynie 5 wstrzymało się od głosu, co daje spójność na poziomie 0.40 (VI kadencja, 9. posiedzenie, 3. głosowanie, 28.02.2008 r.). Jeszcze bardziej niespójny był klub PiS we wcześniejszym głosowaniu nad przejściem do drugiego czytania omawianej uchwały – 6 posłów było za, 64 przeciw, a 77 wstrzymało się, a więc indeks spójności wyniósł jedynie 0.29. Było to najmniej spójne głosowanie nieustawodawcze w PiS od czasu wyborów w 2005 r.

⁷⁶ Za głosowało 112 posłów, przeciw – 5, zaś 40 się wstrzymało (VI kadencja, 12. posiedzenie, 3. głosowanie, 1.04.2008 r.). Również to głosowanie było poprzedzone dwoma mało spójnymi głosowaniami proceduralnymi, ws. niezwłocznego przejścia do drugiego czytania oraz ws. ograniczenia wystąpień przedstawicieli klubów w drugim czytaniu do trzech minut.

⁷⁷ Za głosowało 89 posłów PiS, przeciw – 56, zaś 12 wstrzymało się od głosu (VI kadencja, 12. posiedzenie, 4. głosowanie).

polityczne miały początkowo trudność z określeniem jednoznacznego stanowiska wobec problemów integracji europejskiej, a zwłaszcza wobec kwestii reformy instytucjonalnej. Szczególnie długo rozbieżności te utrzymywały się w PiS – jeszcze przy ratyfikacji traktatu lizbońskiego – ale wydaje się, iż pozostawanie w opozycji pozwoliło kierownictwu tej partii na tolerowanie wewnętrznych różnic (co pokazuje brak dyscypliny partyjnej w głosowaniach nad ratyfikacją traktatu), zapewne motywowane obawą przed zrażeniem albo bardziej eurosceptycznej, albo bardziej prointegracyjnej części elektoratu partii.

Bardzo interesujące są również niespójne głosowania w najmniejszej z przedstawionych powyżej kategorii – wniosków o uchylenie immunitetu poselskiego oraz postępowań w przedmiocie pociągnięcia osób zajmujących wysokie stanowiska państwowe do odpowiedzialności konstytucyjnej. W przypadku immunitetów poselskich PiS zazwyczaj zachowywał bardzo wysoką spójność i wskazać można tylko na jeden wyjątek – głosowanie z maja 2006 r. ws. uchylenia immunitetu posła Jana Rokity (PO)⁷⁸.

Dużo więcej różnic zdań dotyczących immunitetów poselskich ujawniało się w klubie Platformy Obywatelskiej – było to 7 na 54 głosowań (12.96%). W 2004 r. niespójne były głosowania w sprawie wyrażenia zgody na zatrzymanie posła Zbigniewa Nowaka⁷⁹ oraz uchylenia immunitetu posła Jana Rokity⁸⁰ (w sprawie karnej z oskarżenia Grzegorza Wieczerzaka). W 2007 r. podobna sytuacja wystąpiła w głosowaniach nad uchyleniem immunitetów posłowi Wojciechowi Wierzejskiemu (LPR, sprawa karna z oskarżenia prywatnego o publicznie zniesławienie)⁸¹ oraz posłance Małgorzacie Ostrowskiej (SLD, oskarżona o korupcję)⁸². Wreszcie w VII kadencji Sejmu głębokie niespójności w klubie PO wystąpiły w kwestii uchylenia immunitetu w trzech przypadkach: posła Piotra Chmielowskiego (Ruch Palikota, sprawa cywilna)⁸³, Zbigniewa Babalskiego (PiS, sprawa karna z oskarżenia prywatnego)⁸⁴

⁷⁸ V kadencja, 17. posiedzenie, 52. głosowanie (12.05.2006 r.). Wniosek oskarżyciela prywatnego Grzegorza Wieczerzaka poparło 98 posłów PiS, przeciw było 28, zaś 6 wstrzymało się od głosu.

⁷⁹ IV kadencja, 80. posiedzenie, 20. głosowanie (22.07.2004 r.). 38 posłów PO było za, 13 wstrzymało się od głosu, zaś Konstanty Miodowicz głosował przeciw.

⁸⁰ IV kadencja, 93. posiedzenie, 43. głosowanie (16.12.2004 r.). Za głosowało 43 posłów PO (w tym sam Jan Rokita), przeciw – trzech, 9 wstrzymało się od głosu.

⁸¹ V kadencja, 37. posiedzenie, 13. głosowanie (15.03.2007 r.). Większość klubu PO głosowała za odrzuceniem wniosku (zgodnie z rekomendacją komisji), 23 posłów wstrzymało się od głosu, 8 było za uchyleniem immunitetu.

⁸² V kadencja, 38. posiedzenie, 62. głosowanie (30.03.2007 r.). Przeciw wnioskowi Prokuratury Apelacyjnej w Krakowie (sygn. akt Ap II Ds. 5/04/S) głosowało 53 posłów PO, 62 wstrzymało się od głosu.

⁸³ VII kadencja, 21. posiedzenie, 34. głosowanie (14.09.2012 r.). Za uchyleniem immunitetu było 83 posłów PO, przeciw – 55, wstrzymało się 50.

⁸⁴ VII kadencja, 41. posiedzenie, 31. głosowanie (24.05.2013 r.). Za uchyleniem immunitetu głosowało 31 posłów PO, przeciw – 81, wstrzymało się 80.

oraz Zbigniewa Dolaty (PiS, również sprawa karna z oskarżenia prywatnego)⁸⁵. Warto zwrócić uwagę na dwa istotne fakty dotyczące omawianych przypadków: po pierwsze, znaczna większość z nich dotyczyła zarzutów zniesławienia (z art. 212 kodeksu karnego lub z powództwa cywilnego) odnoszących się do publicznych wypowiedzi posła. Po drugie, brak spójności w przytoczonych głosowaniach jest w znacznym stopniu pozorny: ponieważ o wyrażeniu zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności karnej Sejm rozstrzyga bezwzględną większością ustawowej liczby posłów⁸⁶, konsekwencje wstrzymania się od głosu są identyczne, jak głosowania przeciw uchynieniu immunitetu. Jeżeli uwzględni się to w obliczeniach indeksu spójności (dodając głosy wstrzymujące się i głosy przeciwne), okaże się, iż spośród przytoczonych siedmiu głosowań faktycznie niespójne były tylko trzy: w sprawie zatrzymania posła Nowaka, uchynienia immunitetu Jana Rokity i uchynienia immunitetu posła Chmielowskiego.

Znaczny udział procentowy głosowań niespójnych występuje też w kategorii głosowań związanych z procedurą egzekwowania odpowiedzialności konstytucyjnej (jest to odpowiednio 12.5% w PiS i 25% w PO), ale jest to artefakt matematyczny wynikający z bardzo małej ogólnej liczby głosowań dotyczących tej materii: od 2001 r. było ich tylko 8. Tak naprawdę wewnątrzklubowe rozbieżności ujawniały się więc w pojedynczych przypadkach: w PO w sprawie byłego ministra skarbu Emila Wąsacza (oskarżonego o niedopełnienie obowiązków w postępowaniach prywatyzacyjnych m.in. TP S.A., PZU i Domów Towarowych Centrum)⁸⁷, zaś w PiS w sprawie byłego ministra sprawiedliwości Leszka Kubickiego, oskarżonego o nieuprawnione ujawnienie Józefowi Oleksemu akt ze śledztwa ws. tzw. afery Olina⁸⁸.

Pozostałe nieustawodawcze głosowania niespójne w obu badanych klubach dotyczyły już przypadków zbyt rzadkich, by poddać się kategoryzacji (warto zauważyć, iż wszystkie one miały miejsce w IV kadencji). W PO były to dwa głosowania nad poprawkami do uchwały ws. przyjęcia sprawozdania KRRiT za 2002 rok, które wzywały Krajową Radę do prowadzenia skuteczniejszego nadzoru nad polityką

⁸⁵ VII kadencja, 58. posiedzenie, 12. głosowanie (10.01.2014 r.). Większość klubu PO (115 posłów) było przeciwnych uchynieniu immunitetu, 22 było za, 52 wstrzymało się od głosu.

⁸⁶ Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U. 2011 Nr 7, poz. 29 z późniejszymi zmianami), art. 7c, ust. 6. Podobny wymóg dotyczy również wyrażenia zgody na zatrzymanie lub tymczasowe aresztowanie posła. Tamże, art. 10, ust. 7.

⁸⁷ PO była w tej sprawie niespójna zarówno w głosowaniu nad pociągnięciem byłego ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej (IV kadencja, 108. posiedzenie, 12. głosowanie), jak i nad wyborem oskarżycieli reprezentujących Sejm przed Trybunałem Stanu (to samo posiedzenie, 13. głosowanie). Za wnioskiem Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej głosowało 31 posłów PO, przeciw – 8, również 8 wstrzymało się od głosu. Kandydatów na oskarżycieli poparło 34 posłów PO, wstrzymało się 10.

⁸⁸ IV kadencja, 26. posiedzenie, 117. głosowanie. Było to – co ciekawe – najmniej spójne głosowanie w PiS od 2001 r.: za wnioskiem o pociągnięcie byłego ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej głosowało 12 posłów, przeciw było 14, a wstrzymało się od głosu 11 (a więc indeks spójności wyniósł zaledwie 0.07).

programową nadawców w obszarze zapobiegania treściom nieodpowiednim dla dzieci⁸⁹ oraz głosowanie z marca 2003 r. nad odrzuceniem w pierwszym czytaniu wniosku o skrócenie kadencji Sejmu⁹⁰. W PiS natomiast do tej grupy należało jedynie głosowanie z listopada 2002 r. nad wnioskiem o przeprowadzenie referendum ws. sprzedaży ziemi cudzoziemcom⁹¹.

Podsumowując całość głosowań niespójnych z wyłączeniem kwestii ustawodawczych i wniosków formalnych należy wskazać na szereg widocznych prawidłowości. Po pierwsze, w obu partiach najliczniejszą grupę w ramach omawianej kategorii stanowią głosowania w kwestiach personalnych: w PO jest to blisko 40% wszystkich interesujących nas głosowań, w PiS – nieco ponad 33%. W Platformie drugą bardzo liczną grupą są głosowania dotyczące szeroko rozumianej taktyki politycznej: powoływania i układu sił w komisjach czy stosunku do polityki rządu w konkretnych przypadkach (25%). Mniej więcej w takiej samej liczbie głosowań podziały w PO miały wyraźne tło przekonaniowe – czy to różnice zdań dotyczące pożądanego kształtu procesów integracyjnych w Europie, kwestii światopoglądowych czy (najrzadziej) programowych (zwłaszcza kształtu prywatyzacji). Wreszcie pozostaje kilka głosowań, w których przyczyna rozbieżności w PO nie jest do końca jasna – np. przy nowelizacji regulaminu Sejmu z 2007 r.⁹²

W PiS natomiast poza kwestiami personalnymi podziały dotyczyły prawie wyłącznie kwestii przekonaniowych – albo w obszarze polityki historycznej (przykładem są tu przypadki uchwał ws. roku Gombrowicza, roku Miłosza, rocznicy utworzenia rządu Mazowieckiego czy rocznicy 300-lecia Uniwersytetu Wrocławskiego), albo w kwestii integracji europejskiej (przede wszystkim sprawa traktatu lizbońskiego, ale też głosowania nad terminem referendum akcesyjnego oraz przeprowadzeniem referendum ws. sprzedaży ziemi cudzoziemcom, co było przecież ściśle związane z negocjacjami akcesyjnymi). Z kategorii tych wymykają się właściwie wyłącznie głosowania nad zmianami regulaminowymi w IV kadencji oraz omawiany już *casus* głosowania nad informacją rządu o realizacji Strategii Rozwoju Kraju, w którym można bezpiecznie założyć, że przyczyną niespójności była pomyłka marszałek Sejmu i zdezorientowanie części posłów⁹³.

Inaczej przedstawia się sytuacja, gdy uwzględni się tylko okres od wyborów z 2005 r., kiedy to PiS i PO stały się największymi partiami parlamentarnymi. W Platformie miało wówczas miejsce 11 nieustawodawczych głosowań niespójnych

⁸⁹ IV kadencja, 50. posiedzenie, głosowania 55. i 57. (12.06.2003 r.). Pierwszą z rozpatrywanych poprawek poparło 31 posłów PO przy 11 głosach wstrzymujących się, natomiast za drugą głosowało jedynie 13 posłów, 2 się wstrzymało, a 32 było przeciw.

⁹⁰ IV kadencja, 43. posiedzenie, 47. głosowanie (13.03.2003 r.). 11 posłów PO głosowało za wnioskiem o odrzucenie projektu w pierwszym czytaniu, 40 było przeciw, 3 się wstrzymało.

⁹¹ IV kadencja, 34. posiedzenie, 5. głosowanie (13.10.2002 r.). Za przeprowadzeniem referendum w tej kwestii było 16 posłów PiS, zaś 24 wstrzymało się od głosu.

⁹² Zob. *supra*, przypis 61.

⁹³ Zob. *supra*, przypis 29.

(wciąż wyłączając głosowania nad wnioskami formalnymi) i tylko trzy z nich nie dotyczyły bezpośrednio spraw personalnych: ustalenie liczby członków Komisji ds. Służb Specjalnych w 2005 r., ustanowienie 1 czerwca dniem bez alkoholu oraz nowelizacja regulaminu Sejmu dotycząca wniosków mniejszości do ustaw nowelizujących Konstytucję RP (wszystkie w V kadencji Sejmu). W PiS od 2005 r. wystąpiło 12 nieustawodawczych głosowań niespójnych, z czego blisko połowa dotyczyła traktatu lizbońskiego, dalsze cztery – spraw personalnych, wreszcie dwie – polityki historycznej. Jeżeli dla obu partii uwzględni się wyłącznie okresy, kiedy były one u władzy, to pozostaną wyłącznie głosowania personalne. Można wysunąć dwie hipotezy tłumaczące to zjawisko. Jedna, nawiązująca do perspektywy behawioralnej, wskazywałaby na fakt, iż kwestie personalne (zwłaszcza dotyczące posłów) mają charakter najbardziej zindywidualizowany, wiążąc się zwykle z osobistymi sympatiami i antypatiami oraz silnie oddziałując na emocje posłów. Druga hipoteza, odwołująca się do perspektywy racjonalnego wyboru, wskazywałaby, iż głosowania personalne mają zazwyczaj mniejsze znaczenie dla stabilności rządu niż ustawodawcze czy kontrolne, szczególnie jeżeli dotyczą one posłów i kandydatów opozycji.

Głosowania niespójne w sprawach ustawodawczych

W przypadku głosowań ustawodawczych zastosowanie metody *case studies* nie jest już możliwe, gdyż jest ich po prostu za dużo: 420 przypadków w PiS i 448 w PO. Możliwa jednak za to jest ich analiza ilościowa, która pozwala na udzielenie wstępnej odpowiedzi na dwa pytania: w jakich typach głosowań ustawodawczych najczęściej występują przypadki niespójności (w pierwszym czytaniu, w głosowaniach nad poprawkami czy też w głosowaniach nad ostatecznymi wersjami projektów) oraz jakich obszarów polityki publicznej one dotyczą.

Zestawienie typów niespójnych głosowań ustawodawczych w poszczególnych kadencjach Sejmu dla PiS przedstawia się następująco:

Tabela 5. Niespójne głosowania ustawodawcze w PiS – według typu

kadencja	IV	V	VI	VII	zbiorczo	procent
całość projektu ustawy	19		12	2	33	7.86
poprawki	179	8	25	16	228	54.29
poprawki Senatu	74	3	16	5	98	23.33
wnioski mniejszości	17	2	9		28	6.67
wnioski o odrzuceniu w 1. czytaniu	8		2		10	2.38
wnioski o odrzuceniu w 2. czytaniu				2	2	0.48
wnioski o odrzuceniu w 3. czytaniu	7				7	1.67
skierowanie do komisji	3	1	1		5	1.19
odrzućenie weta prezydenckiego	1				1	0.24
inne proceduralne	5	1	1	1	8	1.90
łącznie	313	15	66	26	420	100

Dla PO analogiczne zestawienie wygląda natomiast następująco:

Tabela 6. Niespójne głosowania ustawodawcze w PO – według typu

kadencja	IV	V	VI	VII	zbiorczo	procent
całość projektu ustawy	20	7			27	6.03
poprawki	228	25	1	1	255	56.92
poprawki Senatu	78	15	3	1	97	21.65
wnioski mniejszości	26	4			30	6.70
wnioski o odrzucenie w 1. czytaniu	7	1	2	6	16	3.57
wnioski o odrzucenie w 2. czytaniu	1				1	0.22
wnioski o odrzucenie w 3. czytaniu	4				4	0.89
skierowanie do komisji	9				9	2.01
odrzućenie weta Senatu	1				1	0.22
inne proceduralne	7			1	8	1.79
łącznie	381	52	6	9	448	100

Można zauważyć, iż dla klubów znacząca większość niespójnych głosowań ustawodawczych dotyczy poprawek (w tym poprawek Senatu i wniosków mniejszości) – jest to ok. 84%, a więc pięć szóstych całości. Wyraźnie rzadsze są niespójne głosowania nad całością projektów ustaw oraz nad wnioskami o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu. Pozostałe niespójne głosowania ustawodawcze to przypadki marginalne. Podkreślić także należy, iż w kadencjach, w których badane ugrupowania były partiami rządzącymi, nie zdarzały się w nich żadne głosowania niespójne dotyczące całości projektów ustaw, a jedynie pojedyncze głosowania nad poprawkami (dużo częstsze w PiS – 13 w ciągu zaledwie dwuletniej V kadencji⁹⁴ – niż w PO, gdzie były tylko cztery takie głosowania w VI kadencji⁹⁵ i dwa w VII kadencji⁹⁶) oraz (tylko w PO) stosunkowo licznie niespójne głosowania nad odrzuceniem projektu w pierwszym czytaniu. To drugie zjawisko jest stosunkowo łatwe do wytłumaczenia – wszystkie przypadki niespójnych głosowań ws. odrzucenia projektu w pierwszym czytaniu dotyczyły kwestii budzących ostre

⁹⁴ Dwie poprawki do ustawy budżetowej na 2006 rok, poprawka do ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, poprawka Senatu do ustawy o biopaliwach, dwie poprawki do budżetu na 2007 rok, poprawka do prezydenckiego projektu ustawy lustracyjnej, poprawka do nowelizacji prawa o ruchu drogowym, dwie poprawki do projektu nowelizacji ustawy o systemie oświaty, dwie poprawki do projektu zmiany Konstytucji oraz poprawka do ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

⁹⁵ Poprawka Senatu do rządowego projektu ustawy o numerze alarmowym „112” (druk nr 56), poprawka posła G. Dolniaka (PO) do rządowego projektu ustawy o systemie automatycznego nadzoru nad ruchem drogowym (druk nr 925), poprawka Senatu do ustawy o zadaniach publicznych w zakresie usług medialnych (druk nr 1847) oraz poprawka Senatu do ustawy o zasadach odpowiedzialności funkcjonariuszy publicznych za rażące naruszenie prawa (druk nr 1407).

⁹⁶ Poprawka Senatu do nowelizacji prawa prasowego (druk nr 1128) dotycząca miejsca i formy publikowania sprostowań oraz poprawka klubu PSL do tzw. ustawy deregulacyjnej (druk nr 806) dotycząca zawodu geodety (zob. *infra*, przypis 100).

kontrowersje światopoglądowe (ustawa antyaborcyjna, regulacja zapłodnienia *in vitro* oraz regulacja związków partnerskich) i za ich odrzuceniem głosowała grupa bardziej konserwatywnych posłów PO, natomiast to pierwsze zjawisko jest bardziej złożone. Rozbieżności w klubie PiS dotyczyły głównie (ale nie wyłącznie) poprawek zgłaszanych przez posłów PO. Część z nich dotyczyła kwestii budzących głośnie kontrowersje publiczne (np. zakres ujawniania dokumentów byłej SB dotyczących stanu zdrowia i życia seksualnego inwigilowanych osób publicznych, całoroczny obowiązek używania świateł mijania w ruchu drogowym, wprowadzenie jednolitych strojów szkolnych czy konstytucyjne rozszerzenie zakazu aborcji), w których kierownictwo klubu zapewne nie chciało lub nie było w stanie narzucić posłom jednolitego stanowiska. PO uniknęła niespójnych głosowań nad poprawkami dotyczącymi równie kontrowersyjnych zagadnień (pomimo, że takich nie brakowało również po 2007 r.), co, jak się wydaje, należy uznać ze przejaw większej skuteczności władz klubu w egzekwowaniu dyscypliny.

Przechodząc do analizy niespójnych głosowań legislacyjnych pod kątem materii rozpatrywanego projektu, rozpocząć należy od przedstawienia kryterium kategoryzacji. Zdefiniowano 22 kategorie tematyczne, z czego 19 odpowiada właściwości materialnej stałych komisji sejmowych⁹⁷, jedna odpowiada właściwości Komisji Nadzwyczajnej ds. Zmian w Kodyfikacjach (która, pomimo swojego nadzwyczajnego charakteru, funkcjonuje *de facto* na zasadach komisji stałej), kolejna obejmuje projekty zmian Konstytucji (rozpatrywane w Sejmie przez powoływane *ad hoc* komisje nadzwyczajne) i wreszcie ostatnia obejmuje pozostałe projekty, w tym te, dla których tematyki nie da się określić w oparciu o ścieżkę ustawodawczą. Kryterium zaliczania poszczególnych projektów do przedstawionych kategorii było skierowanie projektu do komisji odpowiadającej danej kategorii (lub do komisji nadzwyczajnej zajmującej się problematyką będącą wycinkiem danej kategorii tematycznej).

Rozkład niespójnych głosowań ustawodawczych pomiędzy poszczególne kategorie przedstawia się następująco:

Tabela 7. Niespójne głosowania ustawodawcze w PiS – według materii projektu

kadencja	Prawo i Sprawiedliwość					zbiorczo	udział niespójnych w ogólnej liczbie
	IV	V	VI	VII			
finanse publiczne	119	6	20	14		159	2.32%
zdrowie	27	0	18	0		45	2.54%
gospodarka i przedsiębiorczość	29	5	4	3		41	1.19%
integracja europejska	37	0	0	0		37	1.92%

⁹⁷ Spośród 27 obecnie istniejących stałych komisji sejmowych przy definiowaniu kategorii pominięto komisje istniejące jedynie przez część badanego okresu, tj. Administracji i Cyfryzacji (do 2011 r. kwestie te należały do właściwości Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych) oraz Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii (wcześniej we właściwości Komisji Gospodarki), a także komisje, które jedynie w marginalnym stopniu zajmują się ustawodawstwem (Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich, Komisję ds. Kontroli Państwowej, Komisję Odpowiedzialności Konstytucyjnej, Komisję Etyki Poselskiej, Komisję Łączności z Polakami za Granicą oraz Komisję Mniejszości Narodowych i Etnicznych).

samorząd	30	0	4	3	37	1.54%
administracja i sprawy wewnętrzne	27	0	5	2	34	1.45%
edukacja i nauka	26	0	2	1	29	1.96%
ochrona środowiska	21	0	4	1	26	2.24%
polityka społeczna i rodzinna	14	0	8	1	23	1.26%
infrastruktura	16	1	4	0	21	0.86%
rolnictwo	8	1	2	0	11	1.05%
sprawiedliwość i prawa człowieka	7	1	3	0	11	0.85%
kultura	9	0	1	0	10	1.46%
ogólne (Komisja Ustawodawcza)	11	0	0	0	11	0.77%
zmiany w kodyfikacjach	7	0	2	0	9	1.11%
obrona	6	0	3	0	9	1.69%
skarb państwa	4	1	0	0	5	1.09%
kultura fizyczna i sport	3	0	1	0	4	1.49%
służby specjalne	2	1	1	0	4	0.97%
zmiany Konstytucji	0	3	0	0	3	21.43%
sprawy zagraniczne	1	0	1	0	2	0.47%
inne / nieokreślone	25	1	14	3	43	2.24%

Platforma Obywatelska						
kadencja	IV	V	VI	VII	zbiorczo	udział niespójnych w ogólnej liczbie
finanse publiczne	141	20	0	0	161	2.34%
gospodarka i przedsiębiorczość	45	9	0	1	55	1.59%
integracja europejska	48	0	0	0	48	2.51%
zdrowie	37	1	3	1	42	2.36%
samorząd	38	1	0	0	39	1.62%
infrastruktura	23	7	2	0	32	1.31%
polityka społeczna i rodzinna	22	4	2	1	29	1.58%
edukacja i nauka	23	1	0	0	24	1.62%
rolnictwo	20	2	0	1	23	2.19%
administracja i sprawy wewnętrzne	19	2	2	0	23	0.98%
kultura	19	0	1	1	21	3.07%
ogólne (Komisja Ustawodawcza)	18	0	0	0	18	1.25%
kultura fizyczna i sport	12	3	0	0	15	5.60%
ochrona środowiska	14	0	0	0	14	1.21%
sprawiedliwość i prawa człowieka	12	1	1	0	14	1.08%
skarb państwa	8	0	0	0	8	1.75%
obrona	5	1	0	0	6	1.12%
zmiany Konstytucji	0	6	0	0	6	54.55%
zmiany w kodyfikacjach	5	0	0	0	5	0.62%
służby specjalne	3	1	0	0	4	0.97%
sprawy zagraniczne	2	2	0	0	4	0.95%
inne / nieokreślone	2	1	0	5	8	2.08%

Jak widać, w PiS głosowania niespójne rozkładają się w przybliżeniu po równo pomiędzy kategorie (wyjątkiem są projekty zmian konstytucyjnych⁹⁸), przy czym najwięcej (zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i procentowo) jest ich w kategoriach finansów publicznych i polityki zdrowotnej⁹⁹, a najmniej – polityki zagranicznej. W PO rozbieżności są większe: najczęstsze głosowania niespójne (znów z wyjątkiem zmian konstytucyjnych) pojawiają się w kategoriach polityki sportowej (5.6%) i kulturalnej (3.07%) oraz integracji europejskiej (2.51%), a najrzadsze – w sprawach zmian w kodyfikacjach (0.62%). Najwięcej głosowań niespójnych w PO było natomiast znów w kategorii finansów publicznych, a następnie polityki gospodarczej.

Szczególnie interesujący wydaje się być fakt, iż zarówno w PiS, jak i w PO w każdej kadencji, w której dany klub pozostaje w opozycji, najwięcej głosowań niespójnych dotyczy kategorii finansów publicznych. Bliższa analiza pokazuje, iż w obu ugrupowaniach ponad połowa głosowań niespójnych z tej kategorii (87 na 159 w PiS, 111 na 161 w PO) dotyczyła ustaw budżetowych, zaś analiza treści poprawek, których dotyczyły rzeczony głosowania, pokazuje, iż większość z nich miała służyć promocji interesów lokalnych (np. przez dofinansowanie inwestycji samorządowych) lub branżowych. Jak się wydaje, można tutaj dostrzec następującą prawidłowość: ugrupowania opozycyjne, zdając sobie sprawę, że i tak ich głosy nie wystarczą dla skutecznego przeprowadzenia wymienionych poprawek, rezygnowały z dyscypliny partyjnej, co pozwalało posłom na demonstracyjne głosowanie zgodnie z interesami swojego regionu lub branży i następnie wykorzystywanie tego faktu w rywalizacji politycznej. Podobnych przypadków nie spotyka się w ugrupowaniach koalicyjnych, gdyż w nich podobne głosowania miały już jak najbardziej realne konsekwencje dla budżetu, a więc władze klubów nie mogły sobie na takie ryzyko pozwolić.

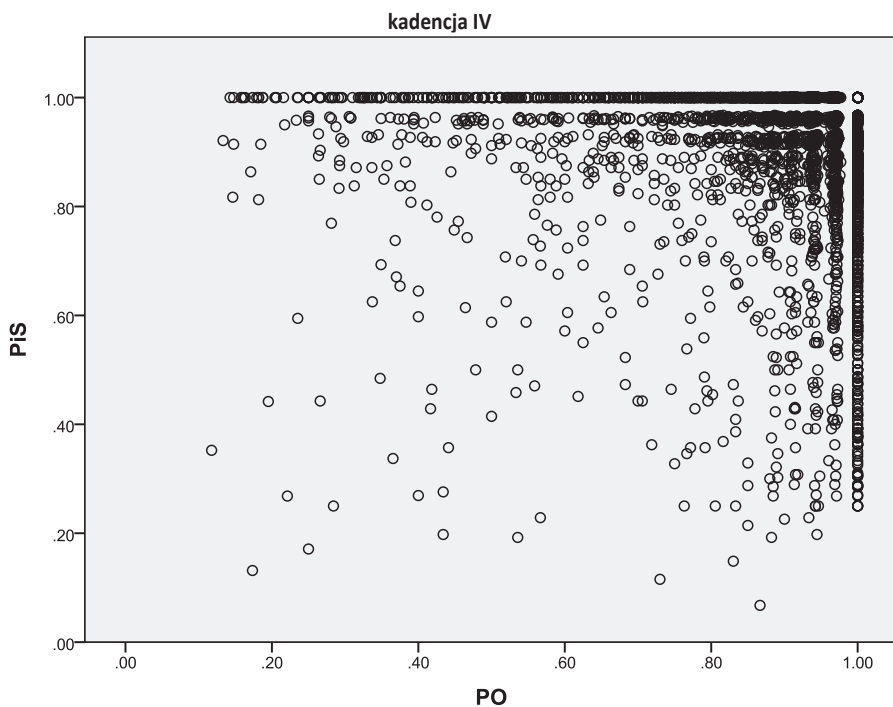
Korelacja między niespójnymi głosowaniami w PO i PiS

Trzeci i ostatni wątek badawczy podejmowany w ramach niniejszego artykułu dotyczy korelacji między niespójnością głosowań w obu badanych ugrupowaniach. Odpowiada on na pytanie o częstotliwość występowania sytuacji, gdy zarówno PiS, jak i PO głosują niespójnie, co może (aczkolwiek oczywiście nie musi) świadczyć o ujawnianiu się podziałów politycznych w parlamencie przecinających podziały klubowe.

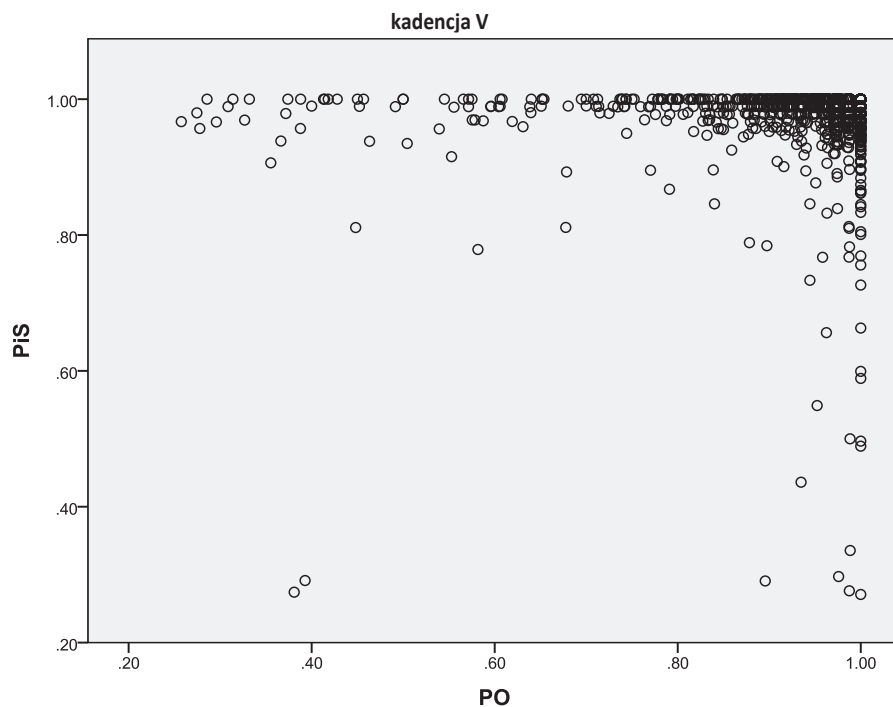
Graficzna reprezentacja relacji rozkładów spójności PiS i PO w poszczególnych kadencjach przedstawia się następująco:

⁹⁸ Spośród głosowań nad projektami zmian konstytucyjnych w omawianym okresie, 7 na 14 głosowań dotyczyło kontrowersyjnej kwestii konstytucyjnego rozszerzenia zakazu aborcji, która ostatecznie doprowadziła w V kadencji do rozłamu w PiS i odejścia z partii ówczesnego marszałka Sejmu Marka Jurka.

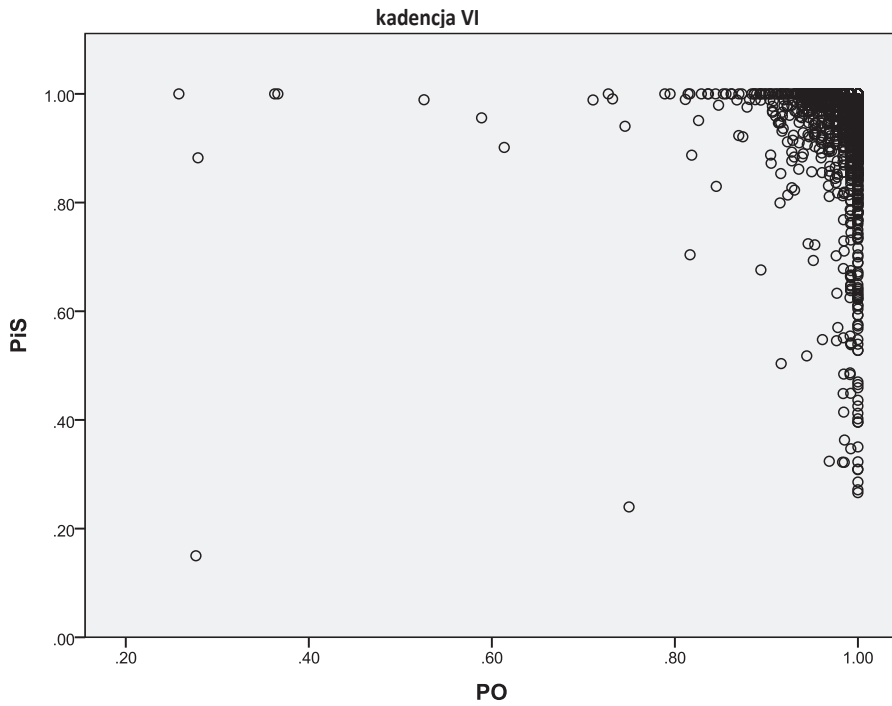
⁹⁹ Z czego prawie jedna trzecia – 14 głosowań – dotyczyło komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych z 2008 r.

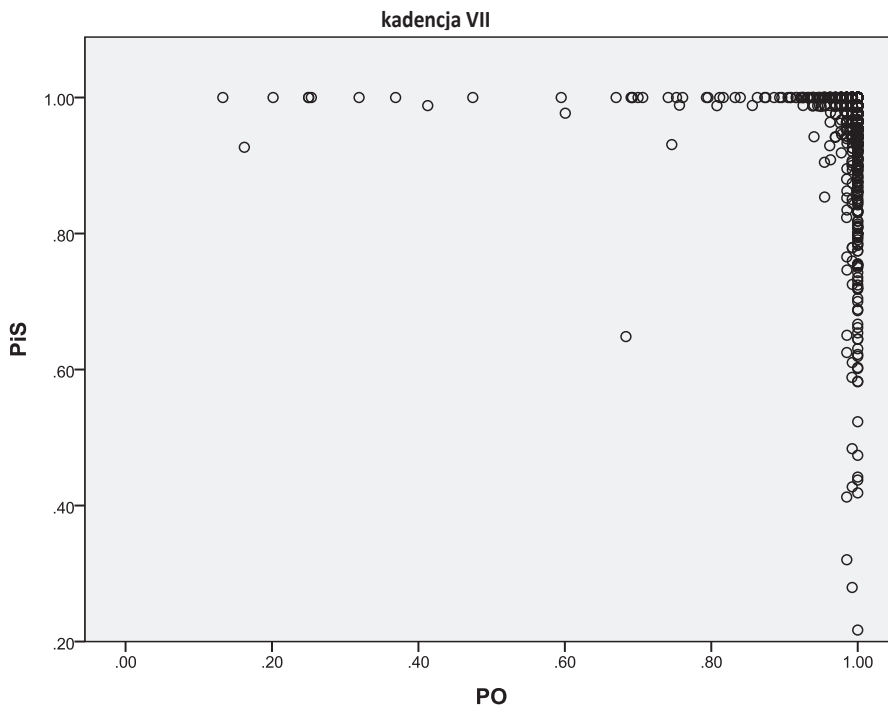
Wykres 1. Głosowania niespójne w PiS i PO – IV kadencja

Wykres 2. Głosowania niespójne w PiS i PO – V kadencja

Wykres 3. Głosowania niespójne w PiS i PO – VI kadencja

Wykres 4. Głosowania niespójne w PiS i PO – VII kadencja

Wykresy 1 i 2 ilustrują trend zmniejszania się liczby głosowań niespójnych w obu partiach wraz z ich politycznym oddalaniem się od siebie (które, jak pokazują badania nad zbieżnością głosowań PiS i PO, postępuje z kadencji na kadencję, szczególnie skokowo wraz z początkiem V i VII kadencji). Jest to zgodne z oczekiwaniami teoretycznymi: w partiach bliskich sobie politycznie (zarówno programowo, jak i taktycznie) te same kwestie będą budzić rozbieżności w głosowaniach, ale wraz ze wzrostem liczby różnic między dwoma ugrupowaniami efekt ten powinien zanikać. Tak więc o ile w IV kadencji polityczna bliskość PiS i PO oznaczała, że kwestie dzielące posłów PiS często dzieliły również klub PO, to w VII kadencji silna polaryzacja konfliktu politycznego spowodowała, że tylko w jednym głosowaniu odnotowano przypadek niespójności obu głównych ugrupowań¹⁰⁰. Poza tym kwestie personalne i polityczne wywołujące rozbieżności w PiS spotykały się z jednoznacznym stanowiskiem PO i *vice versa* – głosowania silnie dzielące Platformę (np. kwestie światopoglądowe) dla PiS były okazją do zademonstrowania jedności.

Zakończenie

Jakkolwiek głosowania niespójne w dwóch największych ugrupowaniach na polskiej scenie politycznej należą do rzadkości, to jednak można zaobserwować szereg prawidłowości dotyczących ich występowania, potencjalnie pozwalających na formułowanie bardziej ogólnych hipotez pod kątem dalszych badań w tym obszarze. W obu badanych partiach liczba głosowań niespójnych największa była w IV kadencji Sejmu, gdy były one ugrupowaniami nowymi na scenie politycznej, wciąż jeszcze słabo zinstytucjonalizowanymi i mającymi stosunkowo niewielką reprezentację w Sejmie. Od 2005 r., kiedy na zmianę PiS i PO były głównymi ugrupowaniami rządzącymi i opozycyjnymi, ich wewnętrzne konflikty ujawniają się w głosowaniach plenarnych znacznie rzadziej. Najmniejsze liczby głosowań niespójnych obserwowane są w ugrupowaniu tworzącym rząd w danej kadencji, co zgodne jest z oczekiwaniami teoretycznymi.

Analizując tematykę głosowań niespójnych wskazać należy, iż stosunkowo najczęściej występują one w kwestiach personalnych – dotyczących obsady stanowisk sejmowych i państwowych oraz osobistej odpowiedzialności posłów (uchylenie immunitetu) i osób pełniących najwyższe stanowiska państwowe (odpowiedzialność konstytucyjna). Wysoka częstotliwość głosowań niespójnych obserwowana jest też w kwestiach światopoglądowych (zarówno w przypadku projektów ustawodawczych i konstytucyjnych, jak i przy uchwałach czysto ceremonialnych,

¹⁰⁰ Przypadek ten (posiedzenie 38., głosowanie 95., 19.04.2013 r.) dotyczył poprawek 21. i 22. do rządowego projektu ustawy deregulacyjnej (druk nr 806), zgłoszonych przez klub PSL. Dotyczyły one uprawnień zawodowych absolwentów geodezji na uczelniach spełniających określone wymogi. Sytuacja ta była o tyle nietypowa, iż jest to jedno z zaledwie dwóch głosowań od 2001 r., w którym niespójne były aż trzy z czterech głównych ugrupowań sejmowych (PO, PiS i SLD), a także Sejm jako całość. Drugi taki przypadek dotyczył wniosku o przerwę podczas debaty budżetowej w 2002 r. i – jak się wydaje – nie miał charakteru politycznego.

np. z zakresu polityki historycznej), a także w sprawach związanych z integracją europejską (aczkolwiek w tym obszarze PO od 2005 r. prezentuje już jednolitą linię, natomiast PiS – co pokazała kwestia ratyfikacji traktatu z Lizbony – wciąż jest podzielony). Podkreślić należy, iż relatywnie wysoki poziom niespójności w tych dwóch obszarach nie powinien zaskakiwać, gdyż podobne prawidłowości zaobserwowano również w innych parlamentach europejskich (zob. np. Skjæveland 2001: 35:56).

Szczególna prawidłowość, widoczna jedynie w partiach opozycyjnych, dotyczy stosunkowo częstych przypadków niespójności przy głosowaniach nad poprawkami budżetowymi dotyczącymi interesów lokalnych lub branżowych. Jak się wydaje, wynikają one ze świadomej polityki władz klubowych, pozwalających posłom na głosowanie zgodnie z interesami lokalnymi lub branżowymi (co pozwala skuteczniej rywalizować o poparcie wyborców) w sprawach, w których i tak jest ono pozabawione realnych konsekwencji, gdyż o powodzeniu lub niepowodzeniu danych poprawek rozstrzygają głosy koalicji, a nie opozycji.

Interesujące prawidłowości ujawniają się również przy badaniu korelacji między występowaniem głosowań niespójnych w PiS i PO: w miarę politycznego oddalania się od siebie omawianych ugrupowań (potwierzonego np. przez badania zbieżności) znacząco spadała liczba głosowań, w których oba kluby były niespójne równocześnie. Stwarza to obiecujący punkt wyjścia do dalszych badań nad tym, czy analiza korelacji przypadków niespójności może stać się kolejną metodą pomiaru odległości ideologicznej między partiami.

Bibliografia

- Andeweg R. B., J. Thomassen. 2011. „Pathways to party unity: Sanctions, loyalty, homogeneity and division of labour in the Dutch parliament”, *Party Politics* 17 (5).
- Becher M., U. Sieberer. 2008. Discipline, Electoral Rules and Defection in the Bundestag, 1983–94”, *German Politics* 17 (3).
- Bowler S., D. M. Farrell, R. S. Katz (eds.). 1999. *Party Discipline and Parliamentary Government*, Columbus, OH.
- Carey J. M., 2007. „Competing Principals, Political Institutions, and Party Unity in Legislative Voting”, *American Journal of Political Science* 51 (1).
- Carey J. M., *Getting Their Way, or Getting in the Way? Presidents and Party Unity in Legislative Voting*, Annual Meeting of the American Political Science Association, Boston, MA, 28.08.2002 [dostęp 1.09.2014] <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.6.4615&rep=rep1&type=pdf>.
- Carrubba C. J., M. Gabel, L. Murrain, R. Clough, E. Montgomery, R. Schambach. 2006. „Off the Record: Unrecorded Legislative Votes, Selection Bias and Roll-Call Vote Analysis”, *British Journal of Political Science* 36 (4).
- Davidson-Schmich L. K. 2006. „The Origins of Party Discipline: Evidence from Eastern Germany”, *German Politics & Society* 24 (2).
- Depauw S. 2003. „Government Party Discipline in Parliamentary Democracies: The Cases of Belgium, France and the United Kingdom in the 1990s”, *Journal of Legislative Studies* 9 (4).

- Desposato S. W. 2005. „Correcting for Small Group Inflation of Roll-Call Cohesion Scores”, *British Journal of Political Science* 35 (4).
- Hazan R. Y. 2003. „Does Cohesion Equal Discipline? Towards a Conceptual Delineation”, *Journal of Legislative Studies* 9 (4).
- Hix S. 2004. „Electoral Institutions and Legislative Behavior. Explaining Voting Defection in the European Parliament”, *World Politics* 56.
- Hug S. 2010. „Selection Effects in Roll Call Votes”, *British Journal of Political Science* 40 (1).
- Katz R. S. 1986. Party Government: A Rationalistic Conception. W *Visions and Realities of Party Government*, G. Francis Castles, R. Wildenmann (eds.). Berlin.
- Laver M., K. A. Shepsle. 1996. *Making and Breaking Governments. Cabinets and Legislatures in Parliamentary Democracies*. Cambridge–New York.
- Martin S., S. Depauw. 2009. Legislative Party Discipline and Cohesion in Comparative Perspective. W *Intra-Party Politics and Coalition Governments in Parliamentary Democracies*, D. Giannetti, K. Benoit (eds.). London.
- Middlebrook J. 2003. „Les méthodes de vote au sein des parlements”, *Informations constitutionnelles et parlementaires* 53 (186).
- Owens J. E. 2004. „Explaining Party Cohesion and Discipline in Democratic Legislatures: Purposiveness and Contexts”, *Journal of Legislative Studies* 9 (4).
- Ozbudun E. 1970. *Party Cohesion in Western Democracies: A Causal Analysis*. Beverly Hills, CA.
- Popper K. R. 1989. *Conjectures and Refutations. The Growth of Scientific Knowledge* (1963). London–New York.
- Rice S. A. 1928. *Quantitative Methods in Politics*. New York.
- Rice S. A. 1925. „The Behavior of Legislative Groups: A Method of Measurement”, *Political Science Quarterly* 40 (1).
- Sieberer U. 2006. „Party Unity in Parliamentary Democracies: A Comparative Analysis”, *Journal of Legislative Studies* 12 (2).
- Skjæveland A. 2001. „Party Cohesion in the Danish Parliament”, *Journal of Legislative Studies* 7 (2).
- Słomczyński W., P. Poznański, G. Harańczyk, J. K. Sokołowski. 2008. Spójność polskich ugrupowań parlamentarnych. W *Wybrane aspekty funkcjonowania Sejmu w latach 1997–2007*, J. K. Sokołowski, P. Poznański (red.). Kraków.
- Stebbins R. A. 2001. *Exploratory Research in the Social Sciences*, Thousand Oaks, CA.
- Tavits M. 2009. „The Making of Mavericks: Local Loyalties and Party Defection”, *Comparative Political Studies* 42 (6).
- Thames F. C. 2005. „A House Divided: Party Strength and the Mandate Divide in Hungary, Russia, and Ukraine”, *Comparative Political Studies* 38 (3).
- Thames F. C. 2007. „Discipline and Party Institutionalization in Post-Soviet Legislatures”, *Party Politics* 13 (4).
- Uchwała Sejmu z dnia 30 lipca 1992 r. Regulamin Sejmu, tekst jednolity M.P. z 2012 r. poz. 32.
- Uchwała Senatu z dnia 23 listopada 1990 r. Regulamin Senatu, tekst jednolity M.P. z 2014 r. poz. 529.

Conflicts within PO and PiS in parliamentary votings in the period 2001–2014

Abstract

The aim of the article was to analyze the inconsistent votings from the period 2001–2014, that is those votings which revealed inner conflicts or disharmonies in the two biggest Polish political parties – Platforma Obywatelska (Civic Platform) and Prawo i Sprawiedliwość (Law and Justice). The notion has never been analyzed before, therefore the research presented was of exploratory nature. Inconsistent votings were analyzed according to categories (legislative, personal, control, supervisory, resolution-making, etc.) and, in the case of votings on lawmaking bills, also according to the matter of a proposed bill. Inconsistent votings other than lawmaking were analyzed through a simplified case study in order to determine the reason for the lack of consistency. The most important results of the analysis were the significant drop in the number of inconsistent votings after 2005 both in PO and PiS; the clear division into the governing party and the opposition (however, inconsistency within the former is less common; and the most vital areas of inconsistency. Said areas include personal and ideological issues, European affairs (in PO up until the fourth term of office, whereas in PiS mainly due to ratification of the Treaty of Lisbon), as well as budget amendments (yet only in opposition parties). The analysis of correlation of inconsistencies within PiS and PO shows that the more those parties grow apart politically, the less often there is dissonance within them occurring at the same time.

Key words: political parties, voting, opposition